

EURÓPSKA
KOMISIA

V Štrasburgu 14. 12. 2021
COM(2021) 801 final

2021/0421 (NLE)

Návrh

ODPORÚČANIE RADY

**týkajúce sa zabezpečenia spravodlivej transformácie na klimaticky neutrálne
hospodárstvo**

{SWD(2021) 452 final}

DŮVODOVÁ SPRÁVA

1. KONTEXT NÁVRHU

• Dôvody a ciele návrhu

Európskou zelenou dohodou¹ (ďalej len „zelená dohoda“) sa zaviedla nová stratégia, ktorou sa má Európska únia do roku 2050 transformovať na udržateľnú, spravodlivú a prosperujúcu spoločnosť s moderným, obehovým a konkurencieschopným hospodárstvom a s nulovou bilanciou emisií skleníkových plynov. Zdôrazňuje sa v nej záväzok Komisie riešiť problematiku zmenu klímy a zhoršovania životného prostredia a záväzok splniť cieľ, ktorým je udržať nárast globálnej teploty pod úrovňou 2 °C a usilovať sa o jeho udržanie na úrovni 1,5 °C, ktorý bol prijatý na základe Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy (ďalej len „Parížska dohoda“). Náklady vyplývajúce z nečinnosti v oblasti politiky zmeny klímy a životného prostredia by boli pre ľudí obrovské, a to najmä pre osoby v zraniteľnom postavení, pokiaľ ide o životnú úroveň, zdravie a blahobyt. S ohľadom na cestu k nulovej bilancii emisií je potreba spravodlivej transformácie neoddeliteľnou súčasťou zelenej dohody, v ktorej sa zdôrazňuje, že by sa nemalo zabudnúť na nikoho a na žiadne miesto.

Rada Európskej únie a Európsky parlament v júni 2021 prijali „európsky právny predpis v oblasti klímy“² v ktorom sa stanovuje záväzný cieľ klimatickej neutrality v Únii do roku 2050³ a záväzný strednodobý cieľ dosiahnuť čisté domáce zníženie emisií skleníkových plynov do roku 2030 aspoň o 55 % v porovnaní s úrovňami v roku 1990. Aby sa tieto ciele splnili, Komisia v júli 2021 navrhla legislatívny balík „Fit for 55“. Balík obsahuje ucelený súbor opatrení v rámci legislatívnych návrhov. V rámci nich sa v balíku navrhuje zriadenie nového Sociálno-klimatického fondu⁴ s prostriedkami vo výške 72,2 miliardy EUR na obdobie rokov 2025 – 2032 na podporu zraniteľných domácností, používateľov dopravy a mikropodnikov, ktorých sa dotklo zavedenie obchodovania s emisnými kvótami na palivá používané v sektore cestnej dopravy a v budovách.

Spravodlivosť a solidarita sú určujúce zásady Európskej zelenej dohody. Na medzinárodnej úrovni členské štáty schválili najmä ciele OSN v oblasti udržateľného rozvoja a Parížsku dohodu, v ktorej sa spomínajú „imperatívy spravodlivého prechodu pracovnej sily a vytvorenia kvalitných pracovných miest“. Tieto zásady sa potvrdili a sú v súlade s článkom 2 ods. 1 Parížskej dohody, so strategickým programom Európskej Rady na roky 2019 – 2024 a s článkom 2 ods. 2 európskeho právneho predpisu v oblasti klímy, ako aj s Európskym pilierom sociálnych práv. Usmernenia Medzinárodnej organizácie práce (MOP) pre spravodlivú transformáciu na environmentálne udržateľné hospodárstva a spoločnosť pre všetkých takisto poskytujú politický rámec pre spravodlivú transformáciu na medzinárodnej úrovni. Členské štáty a sociálni partneri okrem toho podporili Sliezske vyhlásenie o solidarite a spravodlivej transformácii pracovnej sily z roku 2018, ktoré bolo prijaté počas 24. konferencie zmluvných strán (COP24) v Katoviciach, a Vyhlásenie o podpore podmienok pre

¹ Oznámenie Komisie – Európsky ekologický dohovor [COM(2019) 640 final].

² Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1119 z 30. júna 2021, ktorým sa stanovuje rámec na dosiahnutie klimatickej neutrality a menia nariadenia (ES) č. 401/2009 a (EÚ) 2018/1999 (európsky právny predpis v oblasti klímy) (Ú. v. EÚ L 243, 9.7.2021, s. 1).

³ V snahe o dosiahnutie dlhodobého teplotného cieľa stanoveného v článku 2 ods. 1 písm. a) Parížskej dohody.

⁴ Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje Sociálno-klimatický fond [COM(2021) 568 final].

spravodlivú transformáciu na medzinárodnej úrovni z roku 2021, ktoré bolo prijaté počas 26. konferencie zmluvných strán (COP26) v Glasgowe.

Podmienkou úspešnej zelenej transformácie sú politické opatrenia na podporu ľudí a ich aktívnej účasti. Vízia spravodlivej transformácie na silnú, klimaticky neutrálnu sociálnu Európu odráža 20 zásad Európskeho piliera sociálnych práv, ktoré boli v novembri 2017 vyhlásené na samite v Göteborgu a ktoré obsahujú „súbor sociálnych pravidiel“ pre spravodlivé a dobre fungujúce trhy práce a systémy sociálneho zabezpečenia v Európe 21. storočia. Vykonávaním piliera sa podporí spravodlivá transformácia, ktorá je kľúčová pre zabezpečenie sociálnej súdržnosti. Akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv⁵ má za cieľ mobilizáciu síl na všetkých úrovniach v záujme premeny zásad na konkrétne opatrenia. V tomto pláne sa stanovujú tri hlavné cieľové hodnoty EÚ v oblasti zamestnanosti, zručností a zníženia chudoby do roku 2030, ktoré privítali vedúci predstavitelia EÚ v rámci Portského vyhlásenia v máji 2021 a Európska rada v júni 2021. V pláne sa zdôrazňuje potreba posilniť európsky sociálny rozmer vo všetkých politikách Únie s cieľom zaručiť, aby prechod na klimaticky neutrálnu bol sociálne spravodlivý a nediskriminačný.

Vďaka transformácii spolu so správnymi politikami by sa mohol do roku 2030⁶ vytvoriť približne jeden milión pracovných miest a dva milióny pracovných miest do roku 2050⁷. Predovšetkým by sa mohli vytvoriť pracovné miesta s priemernou mzdou, pre ktoré sa vyžaduje stredná kvalifikácia⁸, pričom bude mať rôzny vplyv v jednotlivých krajinách, regiónoch a odvetviach. To by mohlo prispieť k zmierneniu polarizácie trhu práce, ktorá vyplýva z iných megatrendov, najmä z digitalizácie, k zvýšeniu príjmov a zníženiu celkovej chudoby⁹. Ako bolo zdôraznené v posúdeniach vplyvu plánu cieľov v oblasti klímy do roku 2030 a legislatívnych návrhov balíka „Fit for 55“, významné prerozdelenie pracovnej sily v rámci odvetví a medzi nimi si bude vyžadovať veľké investície do rekvalifikácie a zvyšovania úrovne zručností. Napríklad, hoci sa odhaduje, že v dôsledku transformácie na klimaticky neutrálnu hospodárstvo by do roku 2030 mohlo v EÚ vzniknúť ďalších 160 000 pracovných miest v stavebníctve¹⁰, nedostatok zručností je v súčasnosti viditeľný v povolaniach, ktoré súvisia so zeleným dizajnom, technológiami a materiálmi v tomto odvetví. Vhodné sprievodné politiky môžu znížiť energetickú chudobu, ktorá pramení z kombinácie nízkeho príjmu, vysokého podielu čistého príjmu minúťého na energie a nízkej energetickej efektívnosti, či dokonca môžu energetickej chudobe zabrániť. Okrem toho môžu podporiť prístup k cenovo dostupnej doprave s nízkymi emisiami a k možnostiam mobility,

⁵ Oznámenie Komisie – Akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv [COM(2021) 102 final], 4. marca 2021.

⁶ Podľa posúdenia vplyvu, sprievodného dokumentu k plánu cieľov v oblasti klímy do roku 2030 [SWD(2020) 176 final].

⁷ Európska komisia (2019), Udržateľný rast pre všetkých: možnosti pre budúcnosť sociálnej Európy, Vývoj v oblasti zamestnanosti a sociálnej situácie v Európe 2019, 4. júla 2019. Na základe podrobnej analýzy, ktorá sprevádza oznámenie Komisie COM(2018) 773.

⁸ Eurofound (2019), Energetický scenár: dôsledky Parížskej dohody o zmene klímy na zamestnanosť, Úrad pre publikácie, Luxemburg.

⁹ Európska komisia (2019), Udržateľný rast pre všetkých: možnosti pre budúcnosť sociálnej Európy, Vývoj v oblasti zamestnanosti a sociálnej situácie v Európe 2019, kapitola 5 Smerom k ekologickejšej budúcnosti: vplyvy zmeny klímy na zamestnanosť a sociálnu situáciu, 4. júla 2019.

¹⁰ Oznámenie Európskej komisie – Vlna obnovy pre Európu – ekologizácia našich budov, tvorba pracovných miest, zlepšovanie životných podmienok [SWD(2020) 550 final], 14. októbra 2021. Vzhľadom na potrebu investovania do obnovy vo výške 275 miliárd EUR ročne, ako sa uvádza v oznámení, a na skutočnosť, že pri investíciách do obnovy budov a energetickej účinnosti je možné za každý investovaný milión dolárov vytvoriť 9 až 20 pracovných miest [SWD(2021) 623 final], by počet pracovných miest mohol byť podstatne vyšší.

bojovať proti sociálnemu vylúčeniu a sociálno-ekonomickej, regionálnej a zdravotnej nerovnosti, zlepšiť úroveň zdravia a kvality života, a podporiť rovnosť tak vo všeobecnosti, ako aj pre znevýhodnené osoby.

S cieľom v plnej miere využiť potenciál zelenej transformácie v oblasti zamestnanosti a sociálnej oblasti je nevyhnutné využiť všetky dostupné nástroje a zaviesť správne sprievodné politiky na úrovni EÚ a členských štátov, ako aj na regionálnej a miestnej úrovni. Naopak, bez dobre navrhnutých sprievodných politík v oblasti zamestnanosti a v sociálnej oblasti sa prejavia sociálno-ekonomické riziká. Je teda dôležité, aby zodpovedné orgány zaviedli vhodné politiky, aby však zároveň neohrozili stimuly na zmeny v investíciách a spotrebe, ktoré sú pre transformáciu nevyhnutné. Je dôležité doplniť takéto mechanizmy opatreniami, ktorými sa zaručí inkluzívne riadenie a aktívna účasť subjektov, na ktoré má zelená transformácia najväčší vplyv.

Hoci členské štáty zaviedli a pripravujú množstvo opatrení na presadzovanie spravodlivej transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo, existuje priestor na ďalšie zlepšenie návrhu politík, ktoré podporujú spravodlivú zelenú transformáciu a zabezpečujú súdržnosť medzi snahami v rámci rôznych nástrojov, ktoré sú dostupné na úrovni EÚ alebo na vnútroštátnej úrovni (pozri ďalší oddiel). Komisia preto oznámila, že do konca roka 2021 v rámci balíka „Fit for 55“ pripraví návrh odporúčania Rady s cieľom poskytnúť členským štátom ďalšie usmernenia o tom, ako čo najlepšie riešiť sociálne a pracovné aspekty zelenej transformácie. Zároveň s plnením cieľov Európskej zelenej dohody Komisia podrobne monitoruje aj krátkodobý vývoj na trhoch s energiou, ktorý sa odvíja od vývoja na svetovom trhu, a 13. októbra 2021 predložila oznámenie s názvom Boj s rastúcimi cenami energie: súbor nástrojov pre opatrenia a podporu, v ktorom navrhuje okamžité opatrenia na ochranu spotrebiteľov a podnikov¹¹. Tento pripravovaný návrh bol v oznámení takisto označený za politický rámec na podporu spravodlivej zelenej transformácie v strednodobom horizonte a na vybudovanie odolnosti voči budúcemu vývoju cien.

- **Súlad s existujúcimi ustanoveniami v oblasti politiky týkajúcej sa aspektov zamestnanosti, zručností, sociálnych a distribučných aspektov zelenej transformácie**

V súlade s politickými usmerneniami Komisie na roky 2019 – 2024¹² sa v akčnom pláne na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv zdôrazňuje, že ako súčasť nového súboru sociálnych pravidiel sa musia posilniť sociálne práva a európsky sociálny rozmer vo všetkých politikách Únie, ako sú zakotvené v zmluvách, najmä v článku 3 ZEÚ a článku 9 ZFEÚ, s cieľom vydat' sa smerom k ekologickejšiemu a digitálnejšiemu desaťročiu, v ktorom budú Európania môcť prosperovať. Naopak, v Európskej zelenej dohode sa predpokladá začleňovanie hľadiska udržateľnosti do všetkých politík EÚ, a to najmä presadzovaním ekologického financovania a investícií a zabezpečením spravodlivej transformácie.

V odporúčaní Komisie týkajúcom sa účinnej aktívnej podpory zamestnanosti po kríze spôsobenej ochorením COVID-19 (EASE)¹³ sa zdôrazňuje, že EÚ a členské štáty by mali konať spoločne s cieľom podporiť dynamické a inkluzívne oživenie hospodárstva sprevádzané tvorbou veľkého počtu pracovných miest a uľahčiť zelenú a digitálnu

¹¹ COM(2021) 660 final.

¹² Ambicióznejšia Únia: Mój plán pre Európu – Politické usmernenia pre budúcu Európsku komisiu 2019 – 2024, 16. júla 2019, predsedníčka von der Leyenová.

¹³ Odporúčanie Komisie (EÚ) 2021/402 zo 4. marca 2021 týkajúce sa účinnej aktívnej podpory zamestnanosti po kríze spôsobenej ochorením COVID-19 (EASE) (Ú. v. EÚ L 80, 8.3.2021, s. 1).

transformáciu na európskom trhu práce. V usmerneniach pre politiky zamestnanosti členských štátov na rok 2020¹⁴ sa uvádza, že v politických opatreniach by sa mali kombinovať opatrenia na zvýšenie dopytu po pracovnej sile, zvýšenie ponuky pracovnej sily, zlepšenie prístupu k zamestnaniu, zručnostiam a kompetenciám a zlepšenie fungovania trhov práce a účinnosti sociálneho dialógu, pričom by sa mal zohľadňovať ich vplyv na životné prostredie, zamestnanosť a sociálnu oblasť. V navrhovanej spoločnej správe o zamestnanosti na rok 2022 sa zdôraznilo, že investície do zvyšovania úrovne zručností a do rekvalifikácie predstavujú hlavnú prioritu na podporu inkluzívnej obnovy a na pomoc digitálnej a zelenej transformácii¹⁵. Členské štáty sú vyzvané, aby okrem iného zaviedli podporu prerozdelenia pracovnej sily, napríklad prostredníctvom dobre navrhnutých stimulov na prijímanie do zamestnania a prostredníctvom odbornej prípravy, zameranej najmä na zelené a digitálne hospodárstvo, a aby zároveň počas transformácie chránili pracovníkov. Je to v súlade s predchádzajúcimi súvisiacimi odporúčaniami Rady, ktoré sa napríklad týkajú posilnenia záruky pre mladých ľudí¹⁶ a odborného vzdelávania a prípravy (OVP) pre udržateľnú konkurencieschopnosť, sociálnu spravodlivosť a odolnosť¹⁷.

V rámci nariadenia o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy¹⁸ členské štáty vypracujú integrované národné energetické a klimatické plány (ďalej len „NEKP“) na desaťročné obdobia, v ktorých zohľadnia dlhodobú perspektívu a do ktorých zahrnú päť rozmerov energetickej únie, t. j. energetickú bezpečnosť, vnútorný trh s energiou, energetickú efektívnosť, dekarbonizáciu, výskum, inovácie a konkurencieschopnosť. Tieto národné energetické a klimatické plány by sa mali aktualizovať päť rokov po ich prvom predložení a následne každých desať rokov. Podľa článku 3 ods. 3 písm. d) nariadenia (EÚ) 2018/1999 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy v prípade, že členský štát zistí, že má značný počet energeticky chudobných domácností, do svojho plánu zahrnie orientačný národný cieľ zníženia energetickej chudoby a lehotu, dokedy sa má tento cieľ splniť, ako aj politiky a opatrenia na riešenie energetickej chudoby vrátane opatrení v oblasti sociálnej politiky a iných príslušných národných programov¹⁹. Hoci viaceré členské štáty vypracovali konkrétne iniciatívy zamerané na boj proti energetickej chudobe a/alebo na podporu zraniteľných spotrebiteľov, ktoré môžu prispieť aj k riešeniu možných distribučných účinkov politík v oblasti klímy²⁰, Komisia vo svojom posúdení konečných plánov NEKP z roku 2020 skonštatovala²¹, že „veľká väčšina členských štátov stále musí vypracovať jasnejšie stratégie a ciele s prierezovým prístupom k identifikácii a kvantifikácii vplyvov na sociálnu oblasť, zamestnanosť a zručnosti, ako aj ďalších distribučných dôsledkov energetickej transformácie, pričom treba dôsledne zvážiť riešenia týchto problémov“.

¹⁴ Rozhodnutie Rady (EÚ) 2020/1512 z 13. októbra 2020 (Ú. v. EÚ L 344, 19.10.2020, s. 22).

¹⁵ Návrh spoločnej správy o zamestnanosti na rok 2022 [COM(2021) 743 final].

¹⁶ Odporúčanie Rady z 30. októbra 2020 o moste k pracovným miestam – posilnení záruky pre mladých ľudí, a ktorým sa nahrádza odporúčanie Rady z 22. apríla 2013 o zavedení záruky pre mladých ľudí (Ú. v. EÚ C 372, 4.11.2020, s. 1).

¹⁷ Odporúčanie Rady z 24. novembra 2020 týkajúce sa odborného vzdelávania a prípravy (OVP) pre udržateľnú konkurencieschopnosť, sociálnu spravodlivosť a odolnosť (Ú. v. EÚ C 417, 2.12.2020, s. 1).
¹⁸ Ú. v. EÚ L 328, 21.12.2018, s. 1.

¹⁹ Podľa článku 8 ods. 4 návrhu prepracovaného znenia smernice o energetickej efektívnosti členské štáty takisto musia zahrnúť informácie o opatreniach energetickej efektívnosti a úsporách energie u konečného spotrebiteľa v prípade ľudí postihnutých energetickou chudobou, zraniteľných spotrebiteľov a prípadne ľudí žijúcich v sociálnych bytoch.

²⁰ Eurofound (2021), Distribučné dôsledky politík v oblasti klímy v Európe, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg.

²¹ COM(2020) 564 final.

Členské štáty by na základe všeobecného nariadenia²², ktoré sa okrem iného vzťahuje na Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR), Európsky sociálny fond plus (ESF+), Kohézny fond a Fond na spravodlivú transformáciu (FST), mali vo svojich programoch, a to aj v rámci strednodobého preskúmania, zohľadniť obsah svojich integrovaných národných energetických a klimatických plánov a odporúčania Komisie týkajúce sa týchto plánov. Plány spravodlivej transformácie územia v rámci FST by sa mali sústrediť na riešenie sociálno-ekonomického vplyvu transformácie vo vybraných územiach, ktoré závisia od fosílnych palív alebo priemyselných činností spojených s vysokými emisiami skleníkových plynov, a mali by zahŕňať všeobecnú časť týkajúcu sa vnútroštátneho procesu transformácie podľa národných energetických a klimatických plánov. Platforma pre spravodlivú transformáciu bola založená na účely podpory všetkých príslušných zainteresovaných strán pri využívaní zdrojov Mechanizmu spravodlivej transformácie. Okrem Fondu na spravodlivú transformáciu (pilier 1) obsahuje osobitnú schému v rámci Programu InvestEU (pilier 2) a úverového nástroja pre verejný sektor (pilier 3).

V súlade s tromi zo šiestich pilierov, ktorými sa stanovuje rozsah uplatňovania Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, zameranými na sociálne prvky sa v plánoch obnovy a odolnosti podľa Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti stanovuje značné množstvo reforiem a investícií, ktorých účelom je riešenie aspektov spravodlivej transformácie z hľadiska reforiem aj investícií. Národné plány a operačné programy sa majú vykonávať počas súčasného obdobia financovania. Aj keď sú reformy a investície navrhnuté tak, aby mali trvalý účinok, z dôvodu ich obmedzeného trvania neposkytujú plne komplexný prístup k spravodlivej transformácii na vnútroštátnej úrovni po roku 2027, najmä s ohľadom na ciele EÚ v oblasti klímy.

Na podporu ďalších doplnkových opatrení v tejto oblasti slúžia iné dostupné zdroje financovania vrátane programu Erasmus+, Európskeho fondu na prispôsobenie sa globalizácii na pomoc pracovníkom, ktorí prišli o zamestnanie (EGF), Pomoci pri obnove v rámci politiky súdržnosti a pri obnove území v Európe (REACT-EU), modernizačného fondu a príjmov z aukcií v rámci systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Európskej únii (ETS), nástroja LIFE+ a programu Horizont Európa. V nariadení o Európskom sociálnom fonde plus²³ sa konkrétne stanovuje, že ESF+ sa v súlade so svojimi špecifickými cieľmi podľa článku 4 ods. 1 zameriava na prispievanie k cieľom týkajúcim sa ekologickejšej, nízkouhlíkovej Európy, a to prostredníctvom zlepšenia systémov vzdelávania a odbornej prípravy potrebných na adaptáciu zručností a kvalifikácií, zvyšovania úrovne zručností všetkých vrátane pracovnej sily, vytvárania nových pracovných miest v sektoroch súvisiacich so životným prostredím, s klímou, energetikou, obehovým hospodárstvom a biohospodárstvom.

K spravodlivej zelenej transformácii prispieva niekoľko ďalších stratégií a akčných plánov. Cieľom Európskeho programu v oblasti zručností z roku 2020²⁴ je umožniť jednotlivcom učiť

²² Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1060 z 24. júna 2021, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku (Ú. v. EÚ L 231, 30.6.2021, s. 159).

²³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1057 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Európsky sociálny fond plus (ESF+) a zrušuje sa nariadenie (EÚ) č. 1296/2013 (Ú. v. EÚ L 231, 30.6.2021, s. 21).

²⁴ Oznámenie Komisie – Európsky program v oblasti zručností pre udržateľnú konkurencieschopnosť, sociálnu spravodlivosť a odolnosť [COM(2020) 274 final], 1. júla 2020.

sa a zabezpečiť, aby ich zručnosti boli vhodné pre dvojakú transformáciu. V programe v oblasti zručností Komisia oznámila súbor opatrení na podporu získavania zručností pre zelenú transformáciu vrátane opatrení týkajúcich sa individuálnych vzdelávacích účtov²⁵, európskeho prístupu k mikrocertifikátom²⁶ a vzdelávania v oblasti environmentálnej udržateľnosti²⁷. Cieľom Paktu o zručnostiach²⁸ je mobilizovať súkromné a verejné zainteresované strany, aby prijali konkrétne opatrenia na zvyšovanie úrovne zručností a rekvalifikáciu ľudí na trhu práce, a prípadne spojili sily v rámci partnerstiev. Koncom novembra 2021 bolo založených päť takýchto partnerstiev²⁹, ktoré sa zaviazali v nadchádzajúcich rokoch zvýšiť úroveň zručností a rekvalifikovať 1,5 milióna ľudí. Do konca novembra 2021 sa v rámci Paktu o zručnostiach zišlo viac ako 500 členov vrátane sektorových podnikových organizácií, veľkých a malých spoločností, univerzít, poskytovateľov odborného vzdelávania a prípravy, sociálnych partnerov, obchodných komôr, regionálnych a miestnych orgánov a verejných a súkromných služieb zamestnanosti. Prostredníctvom aktualizovanej novej priemyselnej stratégie EÚ sa podporuje tvorba pracovných miest v zelenom hospodárstve a stanovuje sa v nej napríklad dôležitá úloha investícií do zručností, rušných verejno-súkromných partnerstiev, spolupráce pri podpore sociálneho dialógu, ako aj tvorba zelených pracovných miest, napríklad prostredníctvom rôznych celoeurópskych spoločenstiev, najmä v oblasti batérií, čistého vodíka, obehového hospodárstva v oblasti plastov a surovín. Cieľom nového programu pre spotrebiteľov³⁰ je posilniť a podporiť každého spotrebiteľa a umožniť mu, aby bez ohľadu na svoju finančnú situáciu zohrával aktívnu úlohu v zelenej transformácii, bez toho, aby sa od nich vyžadoval špecifický životný štýl alebo dochádzalo k sociálnej diskriminácii³¹.

Navyše dlhodobá vízia pre vidiecke oblasti EÚ³² má za cieľ vytvoriť z vidieckych oblastí silnejšie, viac prepojené, odolné a prosperujúce oblasti, a to aj prostredníctvom zelenej transformácie. Okrem toho sa v strategickom rámci EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov na roky 2020 – 2030 stanovuje sedem cieľov na úrovni EÚ na obdobie do roku 2030 vrátane zlepšenia účinného rovnakého prístupu k primeranému nesegregovanému bývaniu a základným službám³³.

- **Súlad s ostatnými politikami Únie**

Sociálna spravodlivosť je zapracovaná do návrhu legislatívnych návrhov balíka „Fit for 55“. Navrhovaná revízia smernice o zdaňovaní energie³⁴ ponúka možnosti dočasného oslobodenia

²⁵ Návrh odporúčania Rady týkajúceho sa individuálnych vzdelávacích účtov [COM(2021) 773 final], 8. decembra 2021.

²⁶ Návrh odporúčania Rady týkajúceho sa európskeho prístupu k mikrocertifikátom na celoživotné vzdelávanie a zamestnateľnosť [COM(2021) 770 final], 8. decembra 2021.

²⁷ Návrh odporúčania Rady týkajúceho sa vzdelávania v oblasti environmentálnej udržateľnosti [COM(2021) 557 final], 8. decembra 2021.

²⁸ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1517&langId=sk>.

²⁹ Vzťahujú sa na tieto priemyselné ekosystémy: automobilový priemysel, mikroelektronika, letecký a obranný priemysel, stavba plavidiel, energia z obnoviteľných zdrojov na mori.

³⁰ Oznámenie Komisie – Nový program pre spotrebiteľov Posilnenie odolnosti spotrebiteľov v záujme udržateľnej obnovy [COM(2020) 696 final].

³¹ Ako bolo oznámené v novom programe pre spotrebiteľov, Komisia predstaví legislatívny návrh zameraný na posilnenie postavenia spotrebiteľov v rámci zelenej transformácie.

³² Oznámenie Komisie – Dlhodobá vízia pre vidiecke oblasti EÚ – smerom k zabezpečeniu silnejších, prepojených, odolných a prosperujúcich vidieckych oblastí do roku 2040 [COM(2021) 345 final].

³³ Oznámenie Komisie – Strategický rámec EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov na roky 2020 – 2030 [COM(2020) 620 final].

³⁴ Návrh smernice Rady o reštrukturalizácii právneho rámca Únie pre zdaňovanie energetických výrobkov a elektriny (prepracované znenie) [COM(2021) 563 final].

zraniteľných domácností od vyšších daní za energiu. Navrhovanými prepracovanými zneniami smernice o energetickej efektívnosti³⁵ a smernice o energetickej hospodárnosti budov³⁶ a navrhovanou revíziou smernice o obnoviteľných zdrojoch energie³⁷ sa zavádzajú stimuly pre energetické úspory, ktoré by mohli byť silnými nástrojmi na zmiernenie energetickej chudoby. Okrem toho sa uplatňovaním „zásady prvoradosti energetickej efektívnosti“ zaručí, že hospodársky znevýhodnené skupiny budú môcť využívať energeticky efektívne riešenia, ktoré sa v rámci politických, plánovacích a investičných rozhodnutí a v iných oblastiach politiky považujú za prvú možnosť. Návrh prepracovaného znenia smernice o energetickej efektívnosti okrem toho zahŕňa konkrétny záväzok členských štátov podporovať energeticky chudobné a zraniteľné domácnosti, aby dosiahli úspory energie. Navrhovaným nariadením o infraštruktúre pre alternatívne palivá³⁸ sa zabezpečí, že infraštruktúry nabíjacích a čerpacích staníc pre vozidlá s nulovými emisiami budú dostupné vo všetkých častiach Európy a budú dostupné pre každého.

Aj keď každý členský štát bude musieť prispievať k dosiahnutiu zvýšeného cieľa zníženia emisií, zohľadnia sa rôzne východiská a odlišné kapacity. Nástroje, ako je napríklad nariadenie o záväznom ročnom znižovaní emisií skleníkových plynov³⁹, majú za cieľ dosiahnuť spravodlivé rozdelenie úsilia medzi členskými štátmi, aby sa medzi nimi a medzi regiónmi zaručila solidarita. Prostredníctvom modernizačného fondu⁴⁰ sa poskytuje podpora desiatim členským štátom EÚ s nižšími príjmami na ich transformáciu na klimatickú neutralitu, a to tým, že sa im pomáha pri modernizácii energetických systémov a zvyšovaní ich energetickej efektívnosti. Fond na spravodlivú transformáciu⁴¹ slúži na riešenie sociálnych a hospodárskych vplyvov zelenej transformácie, pričom je zameraný na regióny, odvetvia a pracovníkov, ktorí počas transformácie čelia najväčším výzvam.

Navrhovaný Sociálno-klimatický fond pomôže znížiť vplyv na zraniteľné domácnosti, používateľov dopravy a mikropodniky, ktorých sa významne dotklo zvyšovanie cien fosílnych palív, ktoré je výsledkom zavedenia obchodovania s emisiami v prípade palív používaných v budovách a v cestnej doprave. Tento fond bude slúžiť na podporu spravodlivosti a solidarity medzi členskými štátmi a v rámci nich a zároveň na zmiernenie rizika energetickej chudoby a problémov v oblasti dopravy, čím dopĺňa existujúce

³⁵ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o energetickej efektívnosti (prepracované znenie) [COM(2021) 558 final].

³⁶ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/31/EÚ z 19. mája 2010 o energetickej hospodárnosti budov [zmenená smernicou (EÚ) 2018/844 z 30. mája 2018] [COM(2021) 802 final].

³⁷ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/2001, nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1999 a smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 98/70/ES, pokiaľ ide o podporu energie z obnoviteľných zdrojov, a ktorou sa zrušuje smernica Rady (EÚ) 2015/652 [COM(2021) 557 final].

³⁸ Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zavádzaní infraštruktúry pre alternatívne palivá a o zrušení smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/94/EÚ [COM(2021) 559 final].

³⁹ Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2018/842 o záväznom ročnom znižovaní emisií skleníkových plynov členskými štátmi v rokoch 2021 až 2030, ktorým sa prispieva k opatreniam v oblasti klímy zameraným na splnenie záväzkov podľa Parížskej dohody [COM(2021) 555 final].

⁴⁰ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/410 zo 14. marca 2018, ktorou sa mení smernica 2003/87/ES s cieľom zlepšiť nákladovo efektívne znižovanie emisií a investície do nízkouhlíkových technológií a rozhodnutie (EÚ) 2015/1814 (text s významom pre EHP). (Ú. v. EÚ L 76, 19.3.2018, s. 3).

⁴¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1056 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Fond na spravodlivú transformáciu (Ú. v. EÚ L 231, 30.6.2021, s. 1).

mechanizmy. Z fondu sa budú podporovať aj domácnosti, ktoré investujú do energetickej efektívnosti a čistého vykurovania a chladenia budov, vrátane integrácie energie z obnoviteľných zdrojov, a financovať sa bude aj prístup k nulovej a nízkoemisnej mobilite. Kým sa prejaví vplyv investícií na zníženie emisií a účtov za energiu u zraniteľných skupín, fond umožní členským štátom v prípade potreby financovať opatrenia poskytujúce dočasnú priamu podporu príjmu pre zraniteľné domácnosti a domácnosti, ktoré sú zraniteľnými používateľmi dopravy, s cieľom znížiť bezprostredný vplyv zvýšenia cien fosílnych palív, ktoré vyplýva zo začlenenia sektora budov a odvetvia cestnej dopravy do rozsahu pôsobnosti smernice 2003/87/ES.

Navyše, ako sa uvádza v posúdení vplyvu, ktoré je sprievodným dokumentom k plánu cieľov v oblasti klímy do roku 2030, a v niektorých iniciatívach balíka „Fit for 55“, členské štáty môžu na účely podpory znevýhodnených skupín ďalej používať príjem z aukcií emisných kvót, odvodov a daní z cien energií, ako aj z environmentálnych daní.

2. PRÁVNÝ ZÁKLAD, SUBSIDIARITA A PROPORCIONALITA

• Právny základ

Návrh vychádza z článku 292 ZFEÚ v spojení s článkom 149 ZFEÚ a článkom 166 ZFEÚ.

• Subsidiarita (v prípade inej ako výlučnej právomoci)

Členské štáty navrhnu a zvolia opatrenia a investície na zabezpečenie spravodlivej transformácie na klimatickú neutralitu vrátane osobitných opatrení, ktoré môžu navrhnuť v rámci existujúceho financovania, nástrojov politiky a mechanizmov správy a riadenia.

• Proporcionalita

Opatrenia na úrovni Únie sú potrebné na dosiahnutie rýchlej a dôkladnej zelenej transformácie, ktorou sa splnia záväzné ciele prijaté v európskom právnom predpise v oblasti klímy, bez toho, aby sa na niekoho zabudlo, v súlade s Európskou zelenou dohodou, so strategickým programom Európskej rady na roky 2019 – 2024, správou Európskeho parlamentu o „silnej sociálnej Európe pre spravodlivé transformácie“⁴², správou Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru s názvom „Bez sociálnej dohody žiadna zelená dohoda“⁴³ a stanoviskom Výboru regiónov o „silnej sociálnej Európe pre spravodlivé transformácie“⁴⁴. Na to je takisto potrebné, aby sa sociálne a pracovné výzvy vyplývajúce zo zelenej transformácie riešili koherentne a účinne vo všetkých členských štátoch.

Podľa celouňijného posúdenia Komisie konečných integrovaných národných energetických a klimatických plánov, ktoré bolo uverejnené v septembri 2020⁴⁵, je potrebné vyvinúť viac úsilia na zabezpečenie čistej a spravodlivej energetickej transformácie v najviac postihnutých regiónoch. Zdá sa, že vzhľadom na rozsah a účinky navrhovaných opatrení sú usmernenia pre členské štáty potrebné a primerané.

⁴² Uznesenie Európskeho parlamentu zo 17. decembra 2020 o silnej sociálnej Európe pre spravodlivé transformácie [2020/2084(INI)].

⁴³ Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Bez sociálnej dohody žiadna zelená dohoda (stanovisko z vlastnej iniciatívy), EESC 2020/01591 (Ú. v. EÚ C 341, 24.8.2021, s. 23).

⁴⁴ Stanovisko Európskeho výboru regiónov – Silná sociálna Európa pre spravodlivé transformácie, COR 2020/02167 (Ú. v. EÚ C 440, 18.12.2020, s. 42).

⁴⁵ COM(2020) 564 final.

Aby sa zabránilo zbytočnému administratívne zaťaženie členských štátov, vykonávanie politických usmernení, ktoré sa uvádzajú v tomto odporúčaní, sa bude monitorovať podľa potreby prostredníctvom procesu európskeho semestra a iných existujúcich procesov, predovšetkým prostredníctvom riadenia energetickej únie a opatrení v oblasti klímy.

- **Výber nástroja**

Navrhovaným nástrojom je návrh odporúčania Rady, v ktorom sa rešpektujú zásady subsidiarity a proporcionality. Vychádza z existujúceho práva Európskej únie a je v súlade s typom dostupných nástrojov na prijatie krokov v oblasti zamestnanosti a sociálnej politiky na úrovni Európskej únie. Stanovujú sa v ňom opatrenia, ktoré by mali členské štáty zvažovať, a predstavuje pevný základ pre spoluprácu na úrovni Európskej únie v tejto oblasti, a zároveň sa ním v plnej miere uznávajú právomoci členských štátov v príslušných oblastiach politiky.

3. VÝSLEDKY HODNOTENÍ *EX POST*, KONZULTÁCIÍ SO ZAJINTERESOVANÝMI STRANAMI A POSÚDENÍ VPLYVU

- **Hodnotenia *ex post*/kontroly vhodnosti existujúcich právnych predpisov**

Neuplatňuje sa.

- **Konzultácie so zainteresovanými stranami**

Útvary Komisie už uskutočnili niekoľko všeobecných a cieľených konzultácií na tému zelenej transformácie vrátane jej sociálnych a pracovných aspektov, a to najmä prostredníctvom:

- cieľených konzultácií, ako aj online verejných konzultácií v rámci legislatívnych balíkov „Fit for 55“, ktoré sa konali v júli 2021 a decembri 2021 (napr. systém obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Európskej únii, smernica o zdaňovaní energie, smernica o energetickej efektívnosti, smernica o energetickej hospodárnosti budov a iné),
- dvojstranných/viacstranných stretnutí zainteresovaných strán vrátane viac ako 50 stretnutí na tému revízie ETS, najmä v súvislosti s balíkom prijatým 14. júla 2021,
- online otvorenej verejnej konzultácie na tému plánu cieľov v oblasti klímy do roku 2030 (marec – jún 2020, s viac ako 1 000 odpoveďami) po štvortýždňovej konzultácii na tému úvodného posúdenia vplyvu.

Na prípravu tohto návrhu odporúčania Rady Komisia v októbri a novembri 2021 uskutočnila **cieľené konzultácie a výmeny názorov** s Výborom pre zamestnanosť (EMCO), Výborom pre sociálnu ochranu (SPC), Výborom pre hospodársku politiku, európskymi sociálnymi partnermi a organizáciami občianskej spoločnosti, ktoré pôsobia v oblastiach zdravotného postihnutia, sociálnych politík a politík zamestnanosti.

Konzultácie poskytli širokú podporu iniciatíve, ktorá sa zaoberá sociálnymi a pracovnými aspektmi transformácie a zaručuje, že sa na nikoho nezabudne. Strany sa konkrétne dohodli, že sú potrebné viaceré prvky: komplexné balíky politík na dosiahnutie spravodlivej transformácie vrátane opatrení na zvýšenie úrovne zručností a rekvalifikácie; riadne využívanie existujúcich politík a nástrojov financovania, predchádzanie duplicity a administratívne zaťaženie; lepšie porozumenie vplyvom politík v oblasti zmeny klímy na zamestnanosť a spoločnosť vrátane účinkov na

kvalitu pracovných miest a súvisiace monitorovanie a podávanie správ na základe „skutočných údajov“ a relevantných ukazovateľov; uplatňovanie hľadiska rovnosti, ale aj požiadavky na ďalšie financovanie a budovanie kapacít, najmä v prípade MSP; začlenenie do existujúcich mechanizmov správy a riadenia a zapojenie sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti do navrhovania a vykonávania stratégií v oblasti zmeny klímy a stratégií financovania na účely spravodlivej transformácie.

Komisia takisto spustila **otvorenú výzvu na predloženie dôkazov** od 29. októbra 2021 do 19. novembra 2021, pričom dostala 66 príspevkov od širokého spektra zainteresovaných strán: od verejných orgánov, európskych a vnútroštátnych sociálnych partnerov, organizácií občianskej spoločnosti z oblasti sociálnych vecí, ale aj klimatických a environmentálnych organizácií a akademických a výskumných inštitúcií.

V konečnom dôsledku respondenti prejavili silnú podporu pre dlhodobú stratégiu zelenej transformácie a uvítali dôraz na aspekty zamestnanosti a sociálne aspekty. Konkrétnejšie sa vo viacerých príspevkoch spomínal možný vplyv na nerovnosti, pracovné miesta a zručnosti, pričom tieto príspevky obsahovali celkovú výzvu na poskytovanie primeraného financovania, ako aj technickej pomoci pre členské štáty týkajúcej sa dostupných nástrojov financovania, s osobitnou pozornosťou venovanou zraniteľným regiónom, odvetviám a skupinám. V príspevkoch sa takisto zdôraznila zvýšená potreba investovania do iniciatív na rekvalifikáciu a zvyšovanie úrovne zručností, budovanie kapacít a infraštruktúr. Posilnenie sociálneho dialógu a kolektívneho vyjednávania malo širokú podporu a niektorí respondenti požadovali právo pracovníkov na informácie, konzultácie a spoločné rozhodovanie. Vo väčšine príspevkov sa navyše zdôraznila potreba podrobného mapovania a analýzy. Vo veľkom počte príspevkov sa spomínali ďalšie otázky, najmä opatrenia na priamu podporu príjmu pre zraniteľných pracovníkov a domácnosti, prístup k základným službám vrátane dopravy, zaručenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, ktoré sú prispôsobené „zeleným pracovným miestam“.

- **Získavanie a využívanie expertízy**

Európska komisia zhromažďuje odborné znalosti o politikách v oblasti sociálnych vecí a zamestnanosti a o súvisiacich politikách okrem iného prostredníctvom Monitora sociálnej situácie (SSM)⁴⁶ s cieľom podporovať vedomosti v oblastiach sociálnej politiky, sociálnej ochrany a zamestnanosti a zároveň zabezpečiť politicky relevantný výskum súčasnej sociálno-ekonomickej situácie v EÚ založený na faktoch. Monitor sociálnej situácie pokrýva štyri hlavné oblasti výskumu: chudoba, príjmová nerovnosť, sociálna nerovnosť, zdravie a kvalita života; zamestnanosť, nezamestnanosť a výsledky na trhu práce; sociálny štát, sociálna politika a politiky trhu práce a trh práce a distribučné dôsledky megatrendov.

Nadväzujúc na predchádzajúce podujatia súvisiace s touto témou, Monitor sociálnej situácie v novembri 2021 usporiadal svoj ročný výskumný seminár pod názvom Sociálne a pracovné aspekty transformácie na klimatickú neutralitu. Podujatie sa sústredilo na možný vplyv zelenej transformácie, pokiaľ ide o zamestnanosť, kvalitu práce, zručnosti a iné distribučné dôsledky, ako je energetická chudoba a prístup k základným službám.

Podľa hlavných zistení, ktoré boli prediskutované s odborníkmi, sa očakáva, že vplyv na súhrnnej úrovni bude celkovo pozitívny, a predpokladá sa, že v odvetví úspor energie, stavebníctva a energie z obnoviteľných zdrojov sa zvýši zamestnanosť pracovníkov s nízkou

⁴⁶ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=1049>.

a strednou kvalifikáciou. Naopak sa očakáva pokles zamestnanosti a miezd v energeticky náročnom „hnedom priemysle“, v ktorom sa emisie ťažko znižujú, čo podčiarkuje potrebu investícií do veľkej výzvy spočívajúcej v rekvalifikácii a zvyšovaní úrovne zručností.

Medzi nástroje politiky, ktoré odborníci označili za vhodné na spravodlivej transformácie, patria dane, sociálne transfery, dotácie a právne predpisy, pričom každý z týchto nástrojov so sebou nesie rôznu úroveň spravodlivosti a účinnosti. Odborníci sa vo všeobecnosti zhodli na potrebe kompenzovať určité regresívne alebo neprimerané účinky prostredníctvom sociálnych transferov a dotácií, najmä v prípade domácností s nízkym a nižším stredným príjmom, okrem iného aj preto, aby sa zabezpečilo spoločenské prijatie politických opatrení.

Na seminári sa takisto identifikovali oblasti, pre ktoré by bol ďalší výskum prínosom, medzi ktoré okrem iného patria: a) geopriestorový rozmer účinkov opatrení v oblasti klímy na zamestnanosť, sociálnu oblasť a distribúciu, a to aj prostredníctvom ďalších simulácií pokrývajúcich všetky krajiny EÚ, a odhad vplyvu podľa oblasti a stupňa urbanizácie; b) integrácia makromodelov a mikromodelov vrátane podrobnejšieho modelovania zmien postavenia na trhu práce, najmä medzi odvetviami, a súvisiace potreby sociálnych investícií na podporu preškolenia, rekvalifikácie a zvyšovania úrovne zručností; c) integrácia modelov rozdelenia príjmov a modelov rozpočtov domácností do základných makromodelov a d) vývoj ukazovateľov „ekologickosti“ úloh, pracovných miest a zručností.

• **Posúdenie vplyvu**

Navrhovaný nástroj – odporúčanie Rady – ponúka usmernenie k vykonávaniu sociálnej politiky, politiky zamestnanosti a súvisiacich politík na účely riešenia problémov zelenej transformácie. Keďže však poskytuje flexibilné usmernenia členským štátom, pokiaľ ide o výber a návrh opatrení, posúdenie vplyvu sa nevyžaduje.

Sprievodný pracovný dokument útvarov Komisie obsahuje prehľad a diskusiu o dostupných faktoch, na ktorých sú založené odporúčané intervencie politiky, pričom vychádza z analýz, ktoré boli predstavené v príslušných správach o posúdení vplyvu, ktoré sprevádzajú oznámenie o pláne cieľov v oblasti klímy do roku 2030 a iniciatívy balíka „Fit for 55“. Obsahuje nové fakty z dodatočných analýz, ktoré uskutočnila Európska komisia, ako aj aktualizácie ukazovateľov energetickej chudoby podľa príjmových skupín za tie členské štáty, za ktoré sú v databáze EU-SILC už k dispozícii údaje za rok 2020. Okrem toho využíva spätnú väzbu prijatú počas cielených konzultácií počas jesene 2021, keď Európska komisia oslovila okrem iného členské štáty, sociálnych partnerov, občiansku spoločnosť vrátane mladých ľudí a odborníkov v oblasti analýzy trhu práce, sociálnej politiky a spravodlivej transformácie.

Niektoré z najrelevantnejších faktov sa týkajú týchto aspektov politiky:

Preukázanie toho, ako potenciál transformácie z hľadiska tvorby pracovných miest závisí od aktívnej podpory zmien postavenia na trhu práce a tvorby pracovných miest a od schopnosti pracovníkov získať súbor zručností, ktoré sú prispôsobené trhu práce a priemyselnému prostrediu charakterizovanému zelenými pracovnými miestami a výrobnými procesmi, ktoré sú šetrné ku klíme.

Poskytovanie modelov k otázke, či je možné nahradiť daňové príjmy z práce daňovými príjmami súvisiacimi s klímou, internalizovať negatívne environmentálne externality presadzovaním zásady „znečisťovateľ platí“ a zlepšiť výsledky trhu práce a zároveň znížiť vystavenie environmentálnym nebezpečenstvám, a to nielen v prípade tých najzraniteľnejších, a či je možné zmierniť nepriaznivé distribučné účinky prostredníctvom cielených opatrení,

ktoré spätne prevádzajú príjmy z energetických daní a cien uhlíka na najviac zasiahnuté domácnosti, najmä zraniteľné osoby a domácnosti.

Zdôraznenie, ako môžu účelové investície do energetickej efektívnosti, dekarbonizácie vykurovania, chladenia a dopravy, prístupu k základným službám vrátane alternatívnych riešení udržateľnej mobility a do zvyšovania informovanosti, v prípade potreby doplnených o dočasnú alebo cieleňú priamu podporu príjmu pre zraniteľných spotrebiteľov a domácnosti, zabezpečiť spravodlivú a inkluzívnu energetickú transformáciu zameranú na najviac zasiahnuté osoby a domácnosti, najmä tie zraniteľné.

- **Regulačná vhodnosť a zjednodušenie**

Neuplatňuje sa.

- **Základné práva**

Nezistil sa žiadny negatívny vplyv na základné práva. Naopak, iniciatíva podporuje práva zakotvené v Charte základných práv Európskej únie vrátane hláv týkajúcich sa rovnosti a solidarity, ako je právo na spravodlivé pracovné podmienky (článok 31), právo na vzdelanie (článok 14) a právo na sociálne zabezpečenie a sociálnu pomoc (článok 34), ktorý odkazuje na dávky sociálneho zabezpečenia a sociálne služby, ktorými sa v určitých prípadoch zabezpečuje ochrana, ako aj právo na sociálnu pomoc a pomoc pri bývaní.

4. VPLYV NA ROZPOČET

Tento návrh odporúčania si nevyžaduje dodatočné zdroje z rozpočtu EÚ.

Možnosti financovania v rámci rozpočtu EÚ, ktoré sa týkajú spravodlivej transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo, sú už dostupné v súlade s politikou cieľov a intervenčnou logikou jednotlivých fondov a programov⁴⁷.

Odporúčanie obsahuje usmernenie týkajúce sa vnútroštátnych rozpočtov a ich možnej úlohy pri vykonávaní odporúčania.

5. ĎALŠIE PRVKY

- **Plány vykonávania, spôsob monitorovania, hodnotenia a podávania správ**

Navrhuje sa, aby Komisia naďalej monitorovala realizáciu tohto odporúčania Rady v spolupráci s členskými štátmi a v kontexte európskeho semestra.

Navyše sa navrhuje, aby členské štáty toto odporúčanie Rady zohľadnili v aktualizácii svojich integrovaných národných energetických a klimatických plánov (NEKP) v roku 2023 (návrh NEKP) a v roku 2024 (konečné znenie NEKP) podľa článku 14 nariadenia (EÚ) 2018/1999 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy (nariadenie o riadení) a vo svojich národných energetických a klimatických správach o pokroku podľa článku 17 uvedeného nariadenia. Odporúčanie by malo najmä slúžiť ako základ pre zohľadnenie aspektov spravodlivej transformácie naprieč opatreniami a akciami, ktoré sú predpokladané v rámci každého z piatich rozmerov energetickej únie, ktoré sú uvedené v článku 1 ods. 2 nariadenia o riadení. Odporúčanie by malo takisto slúžiť ako základ pre konkrétne vnútroštátne akcie

⁴⁷ Prehľad súvisiacich nástrojov financovania a ich vzájomné prepojenia, ako aj ich úloha pri riešení odporúčaní v rámci tohto návrhu sú podrobnejšie opísané v sprievodnom pracovnom dokumente útvarov Komisie [SWD(2021) 452].

a opatrenia zamerané na riešenie aspektov zamestnanosti, zručností, energetickej chudoby a iných sociálnych a distribučných aspektov vnútorného trhu s energiou, ak sa členské štáty pre tieto činnosti rozhodnú, a tým členské štáty, a to najmä tie s významným počtom domácností trpiacich energetickou chudobou, podporiť, aby vo svojich integrovaných NEKP načrtli vhodné politiky a opatrenia zamerané na túto problematiku v súlade s článkom 3 ods. 3d, vrátane opatrení v oblasti sociálnej politiky a iných príslušných národných programov a politík.

Prostredníctvom existujúcich viacstranných mechanizmov dohľadu a riadenia bude Komisia analyzovať možné účinky transformácie, identifikuje najviac zasiahnuté osoby a v prípade potreby bude riešiť otázku odporúčaní pre jednotlivé členské štáty v kontexte európskeho semestra na základe usmernení pre politiky zamestnanosti a pre sociálne politiky členských štátov.

- **Vysvetľujúce dokumenty (v prípade smerníc)**

Neuplatňuje sa.

- **Podrobné vysvetlenie konkrétnych ustanovení návrhu**

V bodoch 1 až 2 sa uvádza predmet úpravy, ciele a štruktúra tohto odporúčania.

Bod 3 obsahuje vymedzenie pojmov, ktoré sa majú používať na účely odporúčania.

V bodoch 4 až 7 sa členským štátom odporúča, aby vytvárali a vykonávali komplexné a koherentné balíky politík pre spravodlivú zelenú transformáciu s cieľom poskytovať aktívnu podporu kvalitnej zamestnanosti; zabezpečiť prístup ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu, odbornej príprave a celoživotnému vzdelávaniu; zabezpečiť spravodlivé daňovo-dávkové systémy a systémy sociálnej ochrany; zabezpečiť prístup k cenovo dostupným základným službám a bývaniu v rámci transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo.

V bodoch 8 až 9 sa členským štátom odporúča, aby zaviedli a realizovali iné prierezové prvky, ktoré podporujú spravodlivú a inkluzívnu zelenú transformáciu, najmä s cieľom zabezpečiť inkluzívny celohospodársky prístup a poskytnúť silnú faktickú základňu, ktorá je potrebná na zavedenie zdravej sociálnej politiky a politiky trhu práce, ktoré podporujú spravodlivú a inkluzívnu transformáciu.

V bode 10 sa členským štátom odporúča, aby optimálne využívali verejné a súkromné finančné prostriedky s ohľadom na poskytovanie účinnej finančnej podpory, najmä vyčlenením a zavádzaním vhodných vnútroštátnych zdrojov, navrhovanie vhodnej kombinácie opatrení vo vnútroštátnych plánoch podľa navrhovaného Sociálno-klimatického fondu a zabezpečovanie súdržného a optimálneho využívania financovania napojeného na spravodlivú transformáciu na všetkých úrovniach, a to aj na úrovni EÚ.

V bode 11 sa víta zámer Komisie prijať opatrenia nadväzujúce na odporúčanie Rady, a to najmä na účely podpory verejnej diskusie o spravodlivej transformácii, zlepšenia údajovej a metodologickej základne, monitorovania a prognostickej analýzy, preskúmania pokroku pri vykonávaní tohto odporúčania v kontexte viacstranného dohľadu, najmä v rámci európskeho semestra a v kontexte energetickej únie a opatrení v oblasti klímy.

Návrh

ODPORÚČANIE RADY**týkajúce sa zabezpečenia spravodlivej transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo**

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej článok 166 ods. 4 a článok 292 v spojení s článkom 149,

so zreteľom na návrh Európskej komisie,

Keďže:

- (1) Emisie skleníkových plynov sa musia naliehavo znížiť, najmä preto, aby sa znížila úroveň hladiny mora a pravdepodobnosť extrémnych výkyvov počasia, ktoré už teraz ovplyvňujú regióny na celom svete⁴⁸, a znížili sa hospodárske a sociálne náklady súvisiace s účinkami globálneho otepľovania⁴⁹. Únia a jej členské štáty sú zmluvnými stranami Parížskej dohody prijatej na základe Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy v decembri 2015 (ďalej len „Parížska dohoda“)⁵⁰, v ktorej sa zmluvné strany zaviazali, že budú udržiavať zvýšenie globálnej priemernej teploty výrazne pod hodnotou 2 °C v porovnaní s hodnotami predindustriálneho obdobia a že vynaložia úsilie na obmedzenie zvýšenia teploty na 1,5 °C.
- (2) Zmena klímy a zhoršovanie životného prostredia predstavujú závažnú hrozbu, ktorá si vyžaduje okamžitý zásah, čo nedávno potvrdila šiesta hodnotiacia správa Medzivládneho panelu o zmene klímy (IPCC) o prírodovedeckom základe. Ľudské utrpenie a hospodárske straty, ktoré pramenia z častejších extrémnych klimatických javov, ako sú povodne, vlny tepla, suchá a lesné požiare, sú čoraz bežnejšie. V EÚ tieto straty v priemere dosahujú už viac ako 12 miliárd EUR ročne⁵¹. Tieto straty by mohli byť každý rok ešte o 175 miliárd EUR (1,38 % HDP EÚ) vyššie, ak sa globálna teplota zvýši o viac ako o 3 °C v porovnaní s hodnotami predindustriálneho obdobia. Tak by to bolo v prípade 3 °C v porovnaní so 65 miliardami EUR pri 2 °C a 36 miliardami EUR ročne pri 1,5 °C. To by neúmerne poškodilo niektoré skupiny, najmä osoby, ktorí sa už nachádzajú v zraniteľnom postavení alebo žijú v regiónoch, ktoré už čelia týmto problémom.

⁴⁸ IPCC, 2021: Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Príspevok pracovnej skupiny I k šiestej hodnotiacej správe Medzivládneho panelu o zmene klímy.

⁴⁹ JRC, PESETA IV, <https://ec.europa.eu/jrc/en/peseta-iv/economic-impacts>.

⁵⁰ Parížska dohoda (Ú. v. EÚ L 282, 19.10.2016, s. 4).

⁵¹ Európska komisia (2021), štúdia PESETA IV „*Climate change impacts and adaptation in Europe*“ (Vplyv zmeny klímy a adaptácia na zmenu klímy v Európe), Spoločné výskumné centrum, Sevilla, <http://ec.europa.eu/jrc/en/peseta-iv>.

- (3) V Európskej zelenej dohode⁵² sa stanovuje stratégia Únie s cieľom stať sa prvým klimaticky neutrálnym kontinentom a transformovať Úniu na udržateľnú, spravodlivejšiu a prosperujúcejšiu spoločnosť rešpektujúcu hranice zaťažnosti našej planéty. Potreba spravodlivej transformácie je neoddeliteľnou súčasťou zelenej dohody, v ktorej sa zdôrazňuje, že by sa nemalo zabudnúť na nikoho a na žiadne miesto. V európskom právnom predpise v oblasti klímy⁵³ sa stanovuje záväzný celoúijný cieľ dosiahnuť klimatickú neutralitu do roku 2050 a záväzný strednodobý cieľ dosiahnuť čisté domáce zníženie emisií skleníkových plynov do roku 2030 aspoň o 55 % v porovnaní s úrovňou v roku 1990. Cieľom 8. environmentálneho akčného programu do roku 2030⁵⁴ je ochrániť, zachovávať a zveľaďovať prírodný kapitál Únie a chrániť zdravie a blaho občanov pred environmentálnymi rizikami a vplyvmi.
- (4) Transformácia na klimaticky neutrálné hospodárstvo a spoločnosť si vyžaduje komplexné politické opatrenia a značné investície do viacerých oblastí, ako sú opatrenia v oblasti klímy, energetika, životné prostredie, priemysel, výskum a inovácie.⁵⁵ S cieľom dosiahnuť záväzný celoúijný cieľ do roku 2030 Komisia 14. júla 2021 predstavila balík „Fit for 55“⁵⁶. Balík obsahuje návrhy na aktualizáciu príslušných právnych predpisov vrátane smerníc týkajúcich sa systému EÚ na obchodovanie s emisiami (ETS)⁵⁷, zdaňovania energie, energetickej efektívnosti a smernice o obnoviteľných zdrojoch energie, nariadenia o normách emisií CO₂ pre autá a dodávky, nariadenia o začlenení emisií a odstraňovania skleníkových plynov z využívania pôdy, zo zmien vo využívaní pôdy a z lesného hospodárstva, smernice o infraštruktúre pre alternatívne palivá a nariadenia o spoločnom úsilí s ohľadom na odvetvia mimo súčasného systému ETS, konkrétne odvetvia dopravy a stavebníctva. Takisto obsahuje nové legislatívne návrhy, najmä na podporu využívania čistejších palív v odvetviach leteckého a námornej dopravy, zároveň sa ním zavádza mechanizmus kompenzácie uhlíka na hraniciach a ustanovuje Sociálno-klimatický fond, ktorý je priamo spojený s navrhovaným zavedením systému obchodovania s emisiami z palív používaných v budovách a v cestnej doprave. Balík „Fit for 55“ spolu s opatreniami, ktoré boli prijaté na úrovni EÚ na účely podpory a podnetenia verejných a súkromných investícií, pomôže podporiť a urýchliť rast nových trhov, napríklad trhov pre čisté palivá a vozidlá s nízkymi emisiami, čím sa znížia náklady spojené s udržateľnou transformáciou pre podniky aj občanov.
- (5) Členské štáty sa v strategickom programe Európskej rady na roky 2019 – 2024 zaviazali, že zaručia spravodlivú transformáciu na klimaticky neutrálné hospodárstvo,

⁵² Oznámenie Komisie – Európska zelená dohoda [COM(2019) 640 final].

⁵³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1119 z 30. júna 2021, ktorým sa stanovuje rámec na dosiahnutie klimatickej neutrality a menia nariadenia (ES) č. 401/2009 a (EÚ) 2018/1999 (európsky právny predpis v oblasti klímy) (Ú. v. EÚ L 243, 9.7.2021, s. 1).

⁵⁴ Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o všeobecnom environmentálnom akčnom programe do roku 2030 [COM(2020) 652 final].

⁵⁵ Napríklad pokiaľ ide o infraštruktúru, Európa bude počas tohto desaťročia potrebovať približne 350 miliárd EUR dodatočných investícií ročne, aby mohla splniť svoj cieľ zníženia emisií do roku 2030 len v rámci samotných energetických systémov, pričom na ďalšie ciele v oblasti životného prostredia bude potrebné vynaložiť ešte ďalších 130 miliárd EUR.

⁵⁶ Oznámenie Komisie „Fit for 55“ – plnenie cieľa EÚ v oblasti klímy do roku 2030 na ceste ku klimatickej neutralite [COM(2021) 550 final].

⁵⁷ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2003/87/ES o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Únii, rozhodnutie (EÚ) 2015/1814 o zriadení a prevádzke trhovej stabilizačnej rezervy systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Únii a nariadenie (EÚ) 2015/757 [COM(2021) 551 final].

ktorá bude inkluzívna a na nikoho nezabúda. Na medzinárodnej úrovni členské štáty schválili ciele OSN v oblasti udržateľného rozvoja a ratifikovali Parížsku dohodu, v ktorej sa pripomínajú imperatívy spravodlivého prechodu pracovnej sily a podpory kvalitných pracovných miest. Usmernenia MOP poskytujú medzinárodne stanovený politický rámec pre spravodlivú transformáciu na environmentálne udržateľné hospodárstva a spoločnosti pre všetkých.⁵⁸ Okrem toho 54 signatárov (krajiny a sociálni partneri) schválilo Sliezske vyhlásenie o solidarite a spravodlivej transformácii pracovnej sily z roku 2018, ktoré bolo prijaté počas 24. konferencie zmluvných strán (COP24) v Katoviciach, a medzi signatármi je aj Európska komisia v mene Európskej únie⁵⁹ a 21 jednotlivých členských štátov EÚ. Európska únia a 10 jednotlivých členských štátov podpísalo vyhlásenie o podpore podmienok pre spravodlivú medzinárodnú transformáciu z roku 2021, ktoré bolo prijaté počas 26. konferencie zmluvných strán (COP26) v Glasgowe, čím sa zaviazali uvádzať informácie o spravodlivej transformácii v dvojročných správach o transparentnosti v kontexte podávania správ o politikách a opatreniach na dosiahnutie našich vnútroštátne stanovených príspevkov.

- (6) Spravodlivosť a solidarita sú charakteristické zásady politik Únie zamerané na zelenú transformáciu a sú predpokladom jej širokej a udržateľnej verejnej podpory. V Európskej zelenej dohode sa zdôrazňuje, že transformácia musí byť spravodlivá a inkluzívna, musí stavať ľudí na prvé miesto a osobitnú pozornosť musí venovať podpore tých regiónov, odvetví, pracovníkov, domácností a spotrebiteľov, ktoré budú čeliť tým najväčším prekážkam. V oznámení o silnej sociálnej Európe pre spravodlivé transformácie⁶⁰ sa navyše zdôrazňuje, že vykonávanie Európskej zelenej dohody poskytne Európe nástroje na dosiahnutie lepších výsledkov, pokiaľ ide o vzostupnú konvergenciu, sociálnu spravodlivosť a spoločnú prosperitu.
- (7) V akčnom pláne na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv⁶¹ sa zdôrazňuje, že jednota, koordinácia a solidarita budú potrebné, aby sme sa vydali na cestu k ekologickejšiemu a digitálnejšiemu desaťročiu, v ktorom budú Európania môcť prosperovať. V akčnom pláne sa do roku 2030 navrhujú tri hlavné cieľové hodnoty EÚ, a to konkrétne, aby aspoň 78 % obyvateľstva vo veku 20 až 64 rokov bolo do roku 2030 zamestnaných⁶²; každoročne by sa na odbornej príprave malo zúčastňovať aspoň 60 % všetkých dospelých⁶³; počet ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením by sa mal do roku 2030 znížiť aspoň o 15 miliónov⁶⁴. Lídri EÚ tieto hlavné

⁵⁸ Usmernenia definujú pojem spravodlivej transformácie a vyzývajú tvorcov politiky a sociálnych partnerov, aby presadzovali spravodlivú transformáciu na medzinárodnej úrovni.

⁵⁹ Generálny sekretariát Rady, 14545/1/18 REV1 z 26. novembra 2018.

⁶⁰ Oznámenie Komisie – Silná sociálna Európa pre spravodlivé transformácie [COM(2020) 14], spustenie verejnej konzultácie pre akčný plán Európskeho piliera sociálnych práv.

⁶¹ Oznámenie Komisie – Akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv [COM(2021) 102 final]. Európsky pilier sociálnych práv, ktorý bol vyhlásený a podpísaný Radou Európskej únie, Európskym parlamentom a Komisiou na samite v Göteborgu v novembri 2017 predstavuje kompas Únie na ceste k silnej sociálnej Európe.

⁶² Aby sa tento celkový cieľ splnil, Európa musí znížiť rozdiel v zamestnanosti žien a mužov v porovnaní s rokom 2019 aspoň o polovicu; znížiť podiel mladých ľudí (od 15 do 29 rokov), ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy (NEET) na 9 %, a musí zvýšiť mieru poskytovania formálneho vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve (VSRD).

⁶³ Predovšetkým by aspoň 80 % ľudí vo veku 16 až 74 rokov malo mať základné digitálne zručnosti, ešte viac treba znížiť predčasné ukončovanie školskej dochádzky a mala by sa zvýšiť účasť na vyššom sekundárnom vzdelávaní.

⁶⁴ Z 15 miliónov ľudí, ktorým by sme mali pomôcť vymaniť sa z chudoby alebo sociálneho vylúčenia, by malo byť aspoň 5 miliónov detí.

cieľové hodnoty na rok 2030 uvítali v rámci Portskeho vyhlásenia v máji 2021⁶⁵ a Európska rada ich privítala v júni 2021.

- (8) Ak budú zavedené správne sprievodné politiky⁶⁶, vďaka zelenej transformácii by sa mohol do roku 2030 v súhrne vytvoriť približne 1 milión ďalších kvalitných pracovných miest⁶⁷ v EÚ a 2 milióny pracovných miest do roku 2050⁶⁸ v takých odvetviach, ako je stavebníctvo, IKT alebo energia z obnoviteľných zdrojov, a zároveň by sa mohol zmierniť dlhotrvajúci pokles počtu pracovných miest, pre ktoré sa vyžaduje stredná kvalifikácia, z dôvodu automatizácie a digitalizácie. V prípade pesimistického scenára by však vplyv zelenej transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo v kombinácii s nevhodným súborom politík mohol znamenať straty pracovných miest a HDP až o 0,39 % v Únii a straty pracovných miest až o 0,26 %⁶⁹.
- (9) Vplyv zelenej transformácie na podnikanie a zamestnanie sa bude líšiť v závislosti od odvetvia, zamestnania, regiónu a krajiny, čo znamená, že dôjde k zmenám v pracovných miestach v rámci odvetví a priemyselných ekosystémov, ako aj k veľkému prerozdeleniu pracovnej sily medzi nimi⁷⁰. Reštrukturalizácia a prispôsobovanie v rámci dotknutých spoločností, odvetví a ekosystémov si vyžadujú vývoj nových obchodných modelov a veľké prerozdelenie pracovnej sily medzi odvetviami a regiónmi. Očakáva sa napríklad, že v niektorých ťažobných činnostiach alebo v prípade výroby energie z fosílnych palív, ako aj v častiach automobilového priemyslu, dôjde k strate pracovných miest. Naopak v prípade činností zameraných na zachovanie obehovej hodnoty a v prípade udržateľnej dopravy a výroby energie sa očakávajú nové pracovné príležitosti. Členské štáty by preto mali v spolupráci so sociálnymi partnermi a/alebo s regionálnymi orgánmi a so zainteresovanými stranami postupovať podľa zásad špecifickosti a mali by sa sústreďovať na jednotlivé regióny a dotknuté ekosystémy.
- (10) Tvorbou kvalitných pracovných príležitostí pre každého a prijímaním opatrení na zmiernenie a prevenciu energetickej a dopravnej chudoby môže zelená transformácia prispieť k celkovému zvyšovaniu príjmov a znižovaniu nerovností⁷¹. Môže tak pomôcť pri riešení už existujúcej sociálno-ekonomickej nerovnosti a sociálneho vylúčenia, pri zlepšovaní zdravia a kvality života a pri podpore rovnosti. Určitým skupinám obyvateľstva, najmä tým, ktoré sa už nachádzajú v zraniteľnom postavení,

⁶⁵ Európska rada, Portske vyhlásenie, 8.5.2021.

⁶⁶ Oznámenie Komisie „Fit for 55“ – plnenie cieľa EÚ v oblasti klímy do roku 2030 na ceste ku klimatickej neutralite [COM(2021) 550 final].

⁶⁷ Pracovný dokument útvarov Komisie, posúdenie vplyvu, sprievodný dokument k oznámeniu – Ambicióznejšie klimatické ciele pre Európu na rok 2030 – Investícia do klimaticky neutrálnej budúcnosti v prospech našich občanov [SWD(2020) 176 final]. Predpoklady podľa spoločnosti E-QUEST, ktorá využila scenár „nižšieho zdanenia nízkokvalifikovanej pracovnej sily“.

⁶⁸ Európska komisia (2019), „Udržateľný rast pre všetkých: možnosti pre budúcnosť sociálnej Európy, Vývoj v oblasti zamestnanosti a sociálnej situácie v Európe 2019, 4. júla 2019. Na základe podrobnej analýzy, ktorá sprevádza oznámenie Komisie COM(2018) 773.

⁶⁹ SWD(2020) 176 final.

⁷⁰ SWD(2020) 176 final.

⁷¹ Európska komisia (2019), Udržateľný rast pre všetkých: možnosti pre budúcnosť sociálnej Európy, Vývoj v oblasti zamestnanosti a sociálnej situácie v Európe 2019, kapitola 5, 4. júla 2019, a Európska komisia (2020), Na nikoho nezabudnúť a snažiť sa o viac: spravodlivosť a solidarita v Európskom modeli sociálneho trhového hospodárstva, Vývoj v oblasti zamestnanosti a sociálnej situácie v Európe 2020, kapitola 4.2.2, 15. septembra 2020. V tejto súvislosti je celková chudoba meraná podľa dohodnutého ukazovateľa pre mieru rizika chudoby v súlade s ukazovateľmi sociálneho prehľadu a so súvisiacim hlavným cieľom na rok 2030 v rámci akčného plánu na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv.

by sa mala venovať špeciálna pozornosť. Ide najmä o domácnosti s nízkym alebo nižším stredným príjmom, ktoré vynakladajú veľkú časť svojich príjmov na základné služby, ako je energia, doprava a bývanie, ako aj o mikropodniky a malé a stredné podniky. Z výsledkov modelovania vyplýva, že to, či budú environmentálne dane progresívne alebo regresívne, bude z veľkej časti závisieť od koncepcie nástroja, napríklad aj od toho, v akej miere budú znížené dane z príjmu alebo iné možnosti recyklácie príjmov zamerané na ľudí s nižším príjmom⁷².

- (11) Činnosti zamerané na zachovanie obehovej hodnoty (vrátane obchodných modelov založených na opravách, opätovnom použití, repasovaní a servise) môžu podporiť finančne dostupný a udržateľný prístup k výrobkom a službám. Spolu s podnikmi sociálneho hospodárstva takisto vytvárajú pracovné miesta a príležitosti pre rôzne úrovne zručností, a to pre ženy, osoby so zdravotným postihnutím a skupiny v zraniteľnom postavení. Tým, že sa vyhýbajú nákupu nových vecí, značne znižujú emisie oxidu uhličitého a zároveň vytvárajú pracovné miesta v blízkosti výrobkov, ktoré sa musia udržiavať, renovovať alebo sú určené na spoločné používanie.
- (12) Podľa najnovších dostupných údajov EU-SILC za roky 2019/2020⁷³ sa energetická chudoba týka približne 8 % obyvateľstva EÚ, t. j. viac ako 35 miliónov ľudí, ktorí nemohli udržiavať svoje domovy dostatočne teplé, s významnými rozdielmi medzi členskými štátmi a medzi príjmovými skupinami⁷⁴. Podľa odhadov Strediska pre monitorovanie energetickej chudoby zažíva energetickú chudobu celkovo viac ako 50 miliónov domácností v Európskej únii. Energetická chudoba, ktorá je výsledkom kombinácie nízkeho príjmu, vysokého podielu čistého príjmu vynaloženého na energie a slabšej energetickej efektívnosti, bola pre Úniu po určitý čas veľkou výzvou. Táto forma chudoby zasahuje nielen domácnosti s nízkym príjmom, ale aj domácnosti s nižším stredným príjmom vo viacerých členských štátoch⁷⁵. Domácnosti s nadpriemernou energetickou potrebou, ktoré zahŕňajú rodiny s deťmi, osoby so zdravotným postihnutím a staršie osoby, sú takisto náchylnejšie na energetickú chudobu⁷⁶ a jej vplyv. Ženy, a najmä osamelí rodičia a staršie ženy⁷⁷, sú takisto zasiahnuté energetickou chudobou. Okrem pojmu energetická chudoba sa čoraz viac uznáva pojem dopravná chudoba, pri ktorej určité skupiny obyvateľstva nie sú schopné dosiahnuť sociálnu a materiálne potrebnú úroveň dopravných služieb. Bez vhodných sprievodných opatrení na zmiernenie energetickej a dopravnej chudoby a jej predchádzanie sa tieto riziká v dôsledku internalizácie nákladov na emisie v tvorbe cien alebo nákladov na prispôsobenie sa alternatívam s vyššou efektívnosťou a nižšími emisiami ešte zvýšia.

⁷² IEEP (2021), Environmentálna daň a iné hospodárske nástroje: internalizácia environmentálnych nákladov s cieľom prinútiť znečisťovateľov platiť.

⁷³ 2019 EU-SILC, údaje dostupné za všetky členské štáty: Za rok 2020 ešte nie sú dostupné údaje za všetky členské štáty.

⁷⁴ Navyše, až 6,2 % Európanov, t. j. viac ako 27 miliónov ľudí, má nedoplatky za služby spojené s bývaním.

⁷⁵ SWD(2019) 579 final.

⁷⁶ Pozri správu zo seminára na tému Energetická chudoba, ktorý sa uskutočnil 9. novembra 2016, Výbor pre priemysel, výskum a energetiku (ITRE).

⁷⁷ Pozri Gender perspective on access to energy in the EU (Rodový pohľad na prístup k energiám v EÚ) (europa.eu), Gender and energy (Rodová príslušnosť a energetika) | Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (europa.eu), GFE-Gender-Issues-Note-Session-6.2.pdf (oecd.org).

- (13) Zásady sociálnej spravodlivosti a solidarity sú pevne integrované do návrhu príslušných rámcov pre klímu, energetiku a životné prostredie na úrovni Únie⁷⁸, a to aj prostredníctvom zásady „znečisťovateľ platí“ a spoločného úsilia členských štátov, ako aj určitej redistribúcie emisných kvót na účely solidarity, rastu a prepojení v rámci Únie a ich využitia pre modernizačný fond, ktorý prispieva k významným potrebám investovania členských štátov do modernizácie ich energetických systémov. Rámec právnych predpisov energetickej politiky EÚ navyše poskytuje členským štátom nástroje, aby sa zabezpečila ochrana energeticky chudobných a zraniteľných zákazníkov domácností a zároveň sa zabránilo narušeniu trhu⁷⁹. Kým tieto nástroje pomáhajú uľahčiť zelenú transformáciu, ich účelom je poskytnúť prostriedok na zabezpečenie potrebnej ochrany vo všeobecnosti, ako napríklad dokazuje súčasné oznámenie týkajúce sa „Boja s rastúcimi cenami energie: súbor nástrojov pre opatrenia a podporu“⁸⁰. Zriadením Sociálno-klimatického fondu vo výške 72,2 miliardy EUR na obdobie rokov 2025 – 2032 by sa navyše podporili zraniteľné domácnosti, používatelia dopravy a mikropodniky, ktoré boli ovplyvnené zavedením obchodovania s emisnými kvótami na palivá používané v cestnej doprave a v budovách⁸¹. Fond uľahčuje riešenie sociálnych vplyvov prostredníctvom opatrení a investícií zameraných na zníženie závislosti od fosílnych palív prostredníctvom zvýšenej energetickej efektívnosti budov, dekarbonizácie vykurovania a chladenia budov vrátane integrácie energie z obnoviteľných zdrojov a poskytnutia lepšieho prístupu k mobilite a doprave s nulovými a nízkymi emisiami v prospech zraniteľných domácností, zraniteľných mikropodnikov a zraniteľných používateľov dopravy, v prípade potreby doplnených o dočasnú priamu podporu príjmu zraniteľným domácnostiam vrátane zraniteľných používateľov dopravy.
- (14) Členské štáty majú k dispozícii škálu nástrojov na uvedenie a koordinovanie svojich opatrení pre spravodlivú transformáciu. V národných energetických a klimatických plánoch (NEKP) by sa mal posúdiť počet domácností trpiacich na energetickú chudobu a viesť opatrenia, ktoré sú potrebné na riešenie spoločenských a územných dôsledkov energetickej transformácie⁸². V plánoch spravodlivej transformácie územia by sa mali identifikovať územia, ktoré sú oprávnené na podporu v rámci Fondu na spravodlivú transformáciu do roku 2027⁸³. V plánoch obnovy a odolnosti, ktoré sú

⁷⁸ Sociálna spravodlivosť je takisto začlenená do prípravy návrhov Komisie, ktoré sú súčasťou balíčka „Fit for 55“ vrátane návrhov smernice o zdaňovaní energie, smernice o energetickej efektívnosti, smernice o obnoviteľných zdrojoch energie, smernice o infraštruktúrach pre alternatívne palivá, nariadenia o spoločnom úsilí a návrhu na zriadenie Sociálno-klimatického fondu.

⁷⁹ Článok 5 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/944 z 5. júna 2019 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrinou a o zmene smernice 2012/27/EÚ (text s významom pre EHP). (Ú. v. EÚ L 158, 14.6.2019, s. 125), Článok 3 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/73/ES z 13. júla 2009 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh so zemným plynom, ktorou sa zrušuje smernica 2003/55/ES (Ú. v. EÚ L 211, 14.8.2009, s. 94).

⁸⁰ COM(2021) 660 final, 13. októbra 2021.

⁸¹ Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje Sociálno-klimatický fond [COM(2021) 568 final].

⁸² Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1999 z 11. decembra 2018 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy, ktorým sa menia nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 663/2009 a (ES) č. 715/2009, smernice Európskeho parlamentu a Rady 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EÚ, 2012/27/EÚ a 2013/30/EÚ, smernice Rady 2009/119/ES a (EÚ) 2015/652 a ktorým sa zrušuje nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 525/2013 (Ú. v. EÚ L 328, 21.12.2018, s. 1).

⁸³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1056 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Fond na spravodlivú transformáciu (Ú. v. EÚ L 231, 30.6.2021, s. 1).

financované Európskym nástrojom obnovy, sa stanovili reformy a investície na podporu zelenej transformácie, inkluzívneho rastu, sociálnej a územnej súdržnosti, odolnosti a vyhliadok pre budúcu generáciu s horizontom pre vykonávanie až do roku 2026⁸⁴.

- (15) Stavaním na zásadách a politikách Európskej zelenej dohody, a najmä Európskeho piliera sociálnych práv existuje možnosť zlepšiť návrh politik spôsobom, ktorý je komplexný a prierezový, a na zabezpečiť súdržnosť medzi vynaloženým úsilím na celoeurópskej a vnútroštátnej úrovni. Hoci Komisia vo svojom posúdení konečných NEKP⁸⁵ uznáva, že NEKP poskytujú niektoré ukazovatele a politiky týkajúce sa energetickej chudoby, dospela k záveru, že nie vždy sa v nich uvádza jasná hierarchia prioritných potrieb financovania spravodlivej transformácie alebo rekvalifikácie a zvyšovania úrovne zručností či podpory úprav trhu práce. Plány spravodlivej transformácie územia by sa mali zamerať na vybrané územia a nemalo by sa očakávať, že poskytnú celkovú stratégiu a politiky pre spravodlivú transformáciu na vnútroštátnej úrovni. Plány spravodlivej transformácie územia a plány obnovy a odolnosti pomáhajú financovať reformy a investície, ktoré majú mať trvalý účinok, no oni samotné sú časovo obmedzené. Niektoré opatrenia na spravodlivú transformáciu sú takisto vykonávané v kontexte iných programov a iniciatív, najmä pokiaľ ide o fondy v rámci politiky súdržnosti. Sociálno-klimatické plány budú zohrávať dôležitú úlohu pri pomoci najviac zasiahnutým a zraniteľným skupinám v kontexte zavedenia obchodovania s emisiami palív používanými v sektore cestnej dopravy a budov.
- (16) Spravodlivá transformácia na klimaticky neutrálne hospodárstvo v Únii do roku 2050 zabezpečí, aby sa na nikoho nezabudlo, najmä pokiaľ ide o pracovníkov a domácnosti, na ktorých bude mať zelená transformácia najväčší vplyv, a konkrétne o tých, ktorí sa už nachádzajú v zraniteľnom postavení. Na tento účel, ako sa uvádza v tomto odporúčaní, by mali členské štáty zaviesť komplexné balíky politik⁸⁶, posilniť prierezové prvky, ktoré podporujú spravodlivú zelenú transformáciu, a optimálne využívať verejné a súkromné finančné prostriedky. V balíkoch politik by sa mali posúdiť tie osoby a domácnosti, ktoré sú zelenou transformáciou najviac zasiahnuté, najmä stratou zamestnania, ale aj zmenou pracovných podmienok a/alebo novými pracovnými úlohami, ako aj osoby a domácnosti vystavené nepriaznivým vplyvom na disponibilný príjem, výdavky a prístup k základným službám. V balíkoch politik by sa v rámci najviac zasiahnutých skupín mali okrem iných osobitne zohľadňovať osoby a domácnosti v zraniteľnom postavení, najmä osoby najviac vzdialené od trhu práce, napríklad z dôvodu úrovne svojich zručností, územných podmienok trhu práce alebo iných charakteristík, ako je pohlavie, rasový alebo etnický pôvod, náboženstvo alebo vierovyznanie, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálna orientácia. Osoby a domácnosti v zraniteľnom postavení navyše môžu zahŕňať osoby a domácnosti, ktoré žijú v chudobe alebo im hrozí riziko chudoby a/alebo energetickej chudoby, čelia prekážkam v mobilite alebo sú nadmerne zaťažované nákladmi na bývanie. Balíky

⁸⁴ Oznámenie Komisie – „Správny čas pre Európu: náprava škôd a príprava budúcnosti pre ďalšie generácie. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/241 z 12. februára 2021, ktorým sa zriaďuje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti (Ú. v. EÚ L 57, 18.2.2021, s. 17).

⁸⁵ Oznámenie Komisie – Celoúijné posúdenie národných energetických a klimatických plánov Stimulácia zelenej transformácie a podpora hospodárskej obnovy vďaka integrovanému energetickému a klimatickému plánovaniu [COM(2020) 564 final].

⁸⁶ Hlavné ročná stratégia udržateľného rastu 2021 a 2022, odporúčanie pre eurozónu 2021 a odporúčania pre jednotlivé krajiny.

politik by mali byť prispôsobené miestnym podmienkam a mali by sa v nich zohľadňovať potreby najzraniteľnejších a najodľahlejších častí EÚ vrátane najvzdialenejších regiónov.

- (17) Aktívna podpora kvalitného zamestnania by sa mala zamerať na pomoc pracovníkom, uchádzačom o zamestnanie, ľuďom, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, a živnostníkom, ktorých zelená transformácia najviac zasiahla. Najmä osoby nedostatočne zastúpené na trhu práce, ako sú ženy alebo osoby s pomerne malou schopnosťou prispôbiť sa zmenám, potrebujú v súlade s odporúčaním Komisie týkajúceho sa účinnej aktívnej podpory zamestnanosti po kríze spôsobenej ochorením COVID-19 (EASE)⁸⁷ pomoc, aby sa zlepšila ich zamestnateľnosť a aby si našli zamestnanie. Na základe predchádzajúcich politických usmernení⁸⁸ by balíky politik mali obsahovať individualizované opatrenia na podporu iniciatív pre prijímanie do zamestnania a na zmenu pracovného miesta, na podporu podnikania a opatrenia na vytváranie kvalitných pracovných miest najmä pre mikropodniky, malé a stredné podniky a v najviac postihnutých územiach. Mali by podporiť aj účinné vykonávanie a presadzovanie existujúcich pravidiel týkajúcich sa pracovných podmienok a podpory sociálne zodpovednej reštrukturalizácie v súlade s existujúcimi pravidlami a normami. Prostredníctvom dialógu zohrávajú sociálni partneri dôležitú úlohu, aby prispeli k riešeniu zamestnaneckých a sociálnych následkov výziev zelenej transformácie.
- (18) Prístup ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu, odbornej príprave a celoživotnému vzdelávaniu pre všetkých je základom pre zabezpečenie toho, aby mala pracovná sila zručnosti, ktoré sú potrebné na dosiahnutie zelenej transformácie. Spravodlivá transformácia by tak mala byť integrovaná do vývoja a vykonávania národných stratégií kvalifikácií v súlade s novým programom v oblasti zručností pre Európu a novou aktualizovanou priemyselnou stratégiou EÚ⁸⁹. Partnerstvá v oblasti zručností v rámci Paktu o zručnostiach budú takisto dôležitým prvkom. Aktuálna informovanosť a prognózy pre oblasť zručností týkajúce sa trhu práce, okrem iného aj na úrovni regiónov, odvetví a zamestnaní, umožňujú identifikáciu a predvídanie príslušných potrieb v oblasti zručností špecifických pre určité zamestnanie a prierezových zručností a môžu slúžiť ako základ pre prispôbenie učebných osnov, aby spĺňali potreby zručností pre zelenú transformáciu. Mladí ľudia a dospelí, najmä ženy, by prostredníctvom OVP mali byť vybavení zručnosťami, ktoré sú potrebné na zvládnutie zelenej transformácie⁹⁰. Učňovská príprava a platené stáže vrátane silnej zložky odbornej prípravy, najmä pre mladých ľudí, prispievajú k transformácii pracovného trhu, najmä smerom k aktivitám, ktoré prispievajú ku klimatickým a environmentálnym cieľom, a do odvetví, ktoré čelia nedostatku požadovaných zručností. Presadzovať by sa mala zvyšujúca sa účasť dospelých na celoživotnom vzdelávaní, aby splnila potreby zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie, okrem iného aj podporou jednotlivcov pri hľadaní odbornej prípravy, ktorá je prispôsobená ich potrebám, a prostredníctvom krátkych kurzov so zaručenou kvalitou pre zručnosti

⁸⁷ Odporúčanie Komisie (2021) 402 zo 4. marca 2021 týkajúce sa účinnej aktívnej podpory zamestnanosti po kríze spôsobenej ochorením Covid-19 (EASE) (Ú. v. EÚ L 80, 8.3.2021, s. 1).

⁸⁸ Najmä odporúčanie EASE a usmernenia pre politiky zamestnanosti členských štátov, ktoré boli prijaté v októbri 2020 a opätovne potvrdené v októbri 2021.

⁸⁹ Oznámenie Komisie – Aktualizácia novej priemyselnej stratégie na rok 2020: Budovanie silnejšieho jednotného trhu pre obnovu Európy“ [COM(2021) 350 final].

⁹⁰ Odporúčanie Rady z 24. novembra 2020 týkajúce sa odborného vzdelávania a prípravy (OVP) pre udržateľnú konkurencieschopnosť, sociálnu spravodlivosť a odolnosť (Ú. v. EÚ C 417, 2.12.2020, s. 1).

potrebné na zelenú transformáciu, stavaním na európskom prístupe k mikrocertifikátom, ktoré takisto zjednodušia ohodnotenie a uznávanie výsledkov takýchto kurzov.

- (19) Skladba daňovo-dávkových systémov a systémov sociálnej ochrany by mala byť prehodnotená vzhľadom na konkrétne potreby, ktoré pramenia zo zelenej transformácie, pričom by mala zohľadniť zásada „znečisťovateľ platí“ a potreba, aby sprievodné politiky nezavádzali dotácie na spotrebu fosílnych palív, neobmedzovali spotrebiteľov na konkrétnu technológiu a neznižili iniciatívy na renováciu budov, nahradzovanie tepelných energetických systémov a opatrenia energetickej efektívnosti vo všeobecnosti. Kombinácia rôznych politík môže podporiť najzraniteľnejšie domácnosti a pracovníkov, ktorých zelená transformácia najviac zasiahla. V závislosti od vnútroštátnej a individuálnej situácie by mohla napríklad zahŕňať presun od zdaňovania práce smerom ku klimatickým a environmentálnym cieľom v súlade s návrhom na revíziu smernice o energetickom zdaňovaní⁹¹, preskúmanie systémov nezamestnanosti a/alebo v prípade potreby dočasnú a cieleňú priamu podporu príjmu. Sociálna ochrana a systémy sociálnej inklúzie sa môžu posúdiť a ak je možné, prispôbiť v súvislosti so zelenou transformáciou, najmä na účely zabezpečenia príjmovej istoty, najmä počas prechodu zo zamestnania do zamestnania a na účely poskytnutia vhodných sociálnych, služieb zdravotnej starostlivosti prostredníctvom vhodnej sociálnej infraštruktúry, a to najmä v najviac zasiahnutých územiach (napr. vidiecke a vzdialené regióny), aby sa zabránilo sociálnemu vylúčeniu a riešili zdravotné riziká. Aby sa inkluzívnym spôsobom vybuodovala fyzická a finančná odolnosť voči nezvratným následkom zmeny klímy, je potrebné presadzovať riešenia týkajúce sa informovanosti o rizikách, zmiernenia rizík a presunu rizika, a to najmä zvýšením dostupnosti poisťných riešení a investovaním do riadenia rizika katastrof a jeho prispôsobenia sa na zníženie fyzických dopadov zmeny klímy, a tým znížiť straty a odstrániť rozdiely v ochrane klímy, pričom sa berú do úvahy mikropodniky, malé a stredné podniky, ako aj vidiecke a vzdialené regióny. Riadenie rizika katastrof vrátane služieb civilnej ochrany na vnútroštátnej úrovni a úrovni EÚ by mali byť posilnené, aby bolo možné lepšie predchádzať otrasom súvisiacim s klímou, pripraviť sa a reagovať na ne.
- (20) Každý má právo na prístup ku kvalitným základným službám vrátane energie, dopravy, sanitácie, finančných služieb a digitálnych komunikácii a ľudom v núdzi treba poskytnúť podporu na prístup k týmto službám⁹². Ľuďom v núdzi by sa mal takisto poskytnúť prístup ku kvalitnému sociálnemu bývaniu a ku kvalitnej pomoci pri bývaní⁹³. Výhody z uplatňovania zásady prvoradosti energetickej efektívnosti by mali navyše plynúť domácnostiam s nízkymi a stredne vysokými príjmami, zraniteľným odberateľom vrátane konečných spotrebiteľov, ľudom, ktorí čelia energetickej chudobe alebo riziku, že do nej upadnú, a ľudom žijúcim v sociálnych bytoch. Okrem ochrany a podpory spotrebiteľov energie sa vyžadujú konkrétne opatrenia na prevenciu a riešenie základných príčin energetickej chudoby, hlavne presadzovaním investícií zameraných na zlepšenie energetickej efektívnosti najmä v odvetví

⁹¹ Návrh smernice Rady o reštrukturalizácii právneho rámca Únie pre zdaňovanie energetických výrobkov a elektriny (prepracované znenie) [COM(2021) 563 final].

⁹² Európsky pilier sociálnych práv, slávnostne vyhlásený Európskym parlamentom, Radou a Komisiou, 17. novembra 2017, zásada 20.

⁹³ Európsky pilier sociálnych práv, slávnostne vyhlásený Európskym parlamentom, Radou a Komisiou, 17. novembra 2017, zásada 19 písm. a).

sociálneho bývania v súlade s návrhom smernice o energetickej efektívnosti⁹⁴, ktorej prepracované znenie bolo prijaté 14. júla 2021, ako aj s návrhom smernice o energetickej hospodárnosti budov⁹⁵, ktorá bola prijatá 14. decembra 2021, ktorá sa takisto zaoberá hlavnými neekonomickými bariérami renovácií, ako sú oddelené pohnútky vrátane nastavenia vzťahov medzi majiteľom a nájomcom, a štruktúrami spoločného vlastníctva. V tomto kontexte by sa osobitná pozornosť mala venovať konkrétnym skupinám vystaveným väčšiemu riziku energetickej chudoby, ako sú ženy, ľudia so zdravotným postihnutím, staršie osoby, deti a ľudia s menšinovým rasovým alebo etnickým pôvodom. Proti už existujúcim a vznikajúcim výzvam týkajúcim sa mobility sa môže bojovať prostredníctvom podporných opatrení a vývojom potrebnej infraštruktúry, ako je verejná doprava. Cenová dostupnosť, prístupnosť a bezpečnosť udržateľnej mobility a rôznych druhov dopravy vrátane súkromnej a verejnej dopravy sú kľúčom k zabezpečeniu, aby mal zo zelenej transformácie úžitok každý a aby bol každý jej súčasťou. V tomto kontexte zohráva významnú úlohu mestská mobilita, čo bolo vyjadrené aj v európskom rámci mestskej mobility⁹⁶ prijatom 14. decembra 2021.

- (21) Celohospodársky prístup k spravodlivej transformácii by mal podporovať politické opatrenia na základe koordinácie tvorby politiky a posilnených operačných kapacít na všetkých úrovniach a naprieč všetkými súvisiacimi oblasťami politiky, takisto poskytujúc aktívnu úlohu regionálnym a miestnym orgánom, účasť sociálnych partnerov na všetkých úrovniach a vo všetkých fázach, ako aj účinnú a vplyvnú účasť občianskej spoločnosti a zainteresovaných strán. Takáto koordinácia a zapojenie by mohli zaručiť, aby boli zásady spravodlivosti a solidarity Európskej zelenej dohody integrované do návrhu politiky, vykonávania a monitorovania už od začiatku, čo by poskytlo základ pre širokú a dlhodobú podporu inkluzívnych politík, ktoré podporujú zelenú transformáciu.
- (22) Silná faktická základňa je kľúčom k zavedeniu zdravej sociálnej politiky a politiky trhu práce, ktoré zaručujú spravodlivú a inkluzívnu transformáciu. Na tento účel uľahčuje postupná harmonizácia a konzistentnosť definícií, pojmov, klasifikácií a metodík, najmä na základe odporúčania Komisie (EÚ) 2020/1563 o energetickej chudobe⁹⁷, hodnotenia a ich porovnateľnosť. Ďalší výskum a inovačné opatrenia môžu prispieť k vedomostnej základni, ktorá môže ovplyvniť politický a verejný diskurz. Výmeny s verejnosťou v celej jej rozmanitosti a s kľúčovými zainteresovanými stranami, napríklad na tému výsledkov hodnotení, prognóz a monitorovania, môžu prispieť k tvorbe politiky a vlastníctva.
- (23) Vhodné podrobné a kvalitné údaje a ukazovatele sú najmä potrebné pri posudzovaní vplyvov politík v oblasti zmeny klímy na zamestnanosť a sociálnu oblasť a ich distribučných účinkov. Tieto údaje a ukazovatele nie sú momentálne plne dostupné. Aj keď došlo k pokroku pri meraní energetickej chudoby, mohli by byť vyvinuté ukazovatele na posúdenie dopravnej chudoby. Monitorovanie a hodnotenie môžu byť posilnené viacerými opatreniami zameranými na ukazovatele, hodnotiace tabuľky, ako

⁹⁴ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o energetickej efektívnosti (prepracované znenie) [COM(2021) 558 final].

⁹⁵ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/31/EÚ z 19. mája 2010 o energetickej hospodárnosti budov [zmenená smernicou (EÚ) 2018/844 z 30. mája 2018] [COM(2021) 802 final].

⁹⁶ Oznámenie Komisie – Európsky rámec pre mestskú mobilitu [COM(2021) 811].

⁹⁷ Odporúčanie Komisie (EÚ) 2020/1563 zo 14. októbra 2020 týkajúce sa energetickej chudoby (Ú. v. EÚ L 357, 27.10.2020, s. 35).

aj na pilotné projekty menšieho rozsahu a experimentovanie v oblasti politiky. Opatrenia môžu vychádzať alebo čerpať z existujúcich hodnotiacich tabuliek, ako je sociálny prehľad a informačný panel Európskej zelenej dohody, ktoré obsahujú relevantné informácie o konkrétnych aspektoch politík spravodlivej transformácie.

- (24) Optimálne a efektívne využívanie verejného a súkromného financovania a mobilizácia všetkých dostupných zdrojov a ich účinné nasadenie sú vzhľadom na značné investičné potreby, ktoré pramenia zo zelenej transformácie, mimoriadne dôležité. Súvisiace opatrenia na úrovni Únie sú podporované cez rozpočet EÚ a Európskym nástrojom obnovy. Budú vykonávané v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, Mechanizmu spravodlivej transformácie vrátane Fondu na spravodlivú transformáciu (FST), Európskeho sociálneho fondu plus (ESF+), Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF), Kohézneho fondu, Pomoci pri obnove v rámci politiky súdržnosti a pri obnove území v Európe (REACT-EU), ERASMUS+ a Európskeho fondu na prispôbenie sa globalizácii na pomoc pracovníkom, ktorí prišli o zamestnanie (EGF), programu LIFE, programu Horizont Európa, modernizačného fondu⁹⁸, Sociálno-klimatického fondu a fondov v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP). Komisia navyše podporuje členské štáty prostredníctvom Nástroja technickej podpory, cez ktorý poskytuje prispôbené technické odborné znalosti na navrhovanie a vykonávanie reforiem vrátane tých, ktoré presadzujú spravodlivú transformáciu smerom ku uhlíkovej neutralite.
- (25) Európsky semester je rámec koordinácie hospodárskej politiky a politiky zamestnanosti EÚ, a to aj vo vzťahu k hospodársky a sociálne relevantným aspektom zelenej a digitálnej transformácie. Naďalej bude zohrávať úlohu vo fáze ozdravenia a pri napredovaní v dvojakej transformácii, naplánovanej okolo štyroch rozmerov konkurencieschopnej udržateľnosti a v súlade s cieľmi v oblasti udržateľného rozvoja. V rámci európskeho semestra bude Komisia úzko monitorovať sociálno-ekonomické výsledky a vplyv a v prípade potreby navrhne ciele odporúčania pre jednotlivé krajiny, aby zaručila, že sa na nikoho nezabudne. Prioritou bude komplementárnosť s opatreniami podporovanými v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti. Monitorovanie tohto odporúčania by sa tak malo uskutočniť v súvislosti s európskym semestrom na základe vhodných posúdení, hodnotení politického vplyvu a stavu vykonávania usmernení uvedených v tomto odporúčaní.
- (26) Okrem toho by členské štáty mali vychádzať z tohto odporúčania v rámci návrhu a konečnej aktualizácie svojich národných energetických a klimatických plánov (NEKP) v roku 2023, resp. v roku 2024 v súlade s článkom 14 nariadenia o riadení⁹⁹, aby sa zvažilo zohľadnenie aspektov zamestnanosti, posúdenia sociálnych a distribučných vplyvov a aspektov spravodlivej transformácie naprieč piatimi rozmermi energetickej únie, a ďalej posilniť politické opatrenia na riešenie týchto vplyvov, najmä so zameraním sa na energetickú chudobu.
- (27) Monitorovanie vykonávania tohto odporúčania by malo ďalej stavať na existujúcich faktoch v kontexte zavedených procesov viacstranného dohľadu, najmä v rámci európskeho semestra. Rada alebo Komisia môžu od Výboru pre zamestnanosť a Výboru pre sociálnu ochranu vyžadovať v súlade s článkami 150 a 160 ZFEÚ, aby vo svojich oblastiach pôsobnosti posúdili vykonávanie tohto odporúčania na základe vhodného systému podávania správ Komisie a iných nástrojov viacstranného dohľadu.

⁹⁸ Mimo rozpočtu EÚ a nástroja Next Generation EU.

⁹⁹ V súlade s článkom 14 nariadenia o riadení (EÚ) 2018/1999.

Z tohto dôvodu pracuje Komisia na zvýšení dostupnosti údajov, aby aktualizovala, vyvinula a využívala rámce a metodické usmernenia aj pri meraní energetickej a dopravnej chudoby a environmentálnej nerovnosti a na posudzovanie účinnosti a skutočného vplyvu politických opatrení.

PRIJALA TOTO ODPORÚČANIE:

CIELE

1. V súlade so zásadami Európskej zelenej dohody a Európskeho piliera sociálnych práv má toto odporúčanie za cieľ zabezpečiť, aby transformácia Únie smerom ku klimatickej neutralite a hospodársky udržateľnej ekonomike do roku 2050 bola spravodlivá a na nikoho nezabudla.
2. Členské štáty sa vyzývajú, aby na tento účel prijali a prípadne v úzkej spolupráci so sociálnymi partnermi vykonávali komplexné a súdržné balíky politík, ktoré sa zaoberajú aspektmi zamestnanosti a sociálnymi aspektmi, s cieľom podporiť spravodlivú transformáciu vo všetkých politikách, najmä v politikách v oblasti klímy, energetiky a životného prostredia, ako aj s cieľom optimálne využívať verejné a súkromné finančné prostriedky.

DEFINÍCIE

3. Na účely tohto odporúčania sa uplatňuje toto vymedzenie pojmov:
 - a) „Zelená transformácia“ je transformácia hospodárstva a spoločnosti EÚ smerom k dosiahnutiu klimatických a environmentálnych cieľov hlavne prostredníctvom politík a investícií, a to v súlade s európskym právnym predpisom v oblasti klímy, ktorým sa stanovuje záväzok na dosiahnutie klimatickej neutrality do roku 2050, a v súlade s Európskou zelenou dohodou a Parížskou dohodou.
 - b) „Klimatické a environmentálne ciele“ je šesť cieľov stanovených nariadením (EÚ) 2020/852¹⁰⁰. Ide o: zmiernenie zmeny klímy, adaptácia na zmenu klímy, udržateľné využívanie a ochrana vodných a morských zdrojov, prechod na obehové hospodárstvo, prevencia a kontrola znečisťovania, a ochrana a obnova biodiverzity a ekosystémov.
 - c) „Osoby a domácnosti najviac zasiahnuté zelenou transformáciou“ sú tie, ktorých skutočný prístup ku kvalitnému zamestnaniu vrátane samostatnej zárobkovej činnosti a/alebo k vzdelávaniu a odbornej príprave a/alebo dôstojnej životnej úrovni a nevyhnutným službám je značne obmedzený alebo hrozí, že bude značne obmedzený ako priamy alebo nepriamy následok zelenej transformácie.
 - d) „Osoby a domácnosti v zraniteľnom postavení“ sú tie, ktoré nezávisle od zelenej transformácie čelia riziku alebo hrozí, že budú čeliť riziku značne obmedzeného prístupu ku kvalitnému zamestnaniu vrátane samostatnej zárobkovej činnosti, a/alebo k vzdelávaniu a odbornej príprave a/alebo dôstojnej životnej úrovni a nevyhnutným službám, z čoho vyplýva nízka schopnosť prispôbiť sa následkom zelenej transformácie.

¹⁰⁰ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/852 z 18. júna 2020 o vytvorení rámca na uľahčenie udržateľných investícií a o zmene nariadenia (EÚ) 2019/2088 (Ú. v. EÚ L 198, 22.6.2020, s. 13).(nariadenie o taxonómii) poskytuje spoločný systém klasifikácie pre udržateľné hospodárske aktivity.

- e) „Mikropodniky a malé a stredné podniky“ sú podniky, ktoré zamestnávajú menej ako 250 osôb vrátane samostatne zárobkovo činných osôb a ktorých ročný obrat nepresahuje 50 miliónov EUR a/alebo ktorých celková ročná súvaha nepresahuje 43 milióny EUR, na základe výpočtu v súlade s článkami 3 až 6 prílohy I k nariadeniu Komisie (EÚ) č. 651/2014¹⁰¹.
- f) „Energetická chudoba“ je situácia definovaná v článku 2 ods. 49 prepracovaného znenia smernice o energetickej efektívnosti¹⁰², konkrétne je to nedostatočný prístup „domácnosti“ k energetickej službám, ktoré sú základom dôstojnej životnej úrovne a zdravia vrátane primeraného tepla, chladenia, osvetlenia a elektrickej energie pre spotrebiče v relevantnom vnútroštátnom kontexte, existujúcej sociálnej politike a iných relevantných politikách“¹⁰³.
- g) „Základné služby“ sú kvalitné služby vrátane dodávky vody, sanitácie, energie, dopravy a mobility, finančných služieb a digitálnych komunikácií, ľudom v núdzi by sa mala poskytnúť podpora na prístup k týmto službám podľa zásady 20 Európskeho piliera sociálnych práv vrátane možnosti šetrenia nákladov, a to aj prostredníctvom opätovného používania, opravy, darovania a služieb zdieľania.
- h) „Balík politických opatrení“ je komplexný a súdržný balík politických opatrení, v ktorom sa spájajú politiky v oblasti zamestnanosti, zručností a sociálne politiky s politikami v oblasti klímy, energetiky, dopravy, životného prostredia a s inými politikami v oblasti zelenej transformácie prostredníctvom dobre koordinovaného prístupu založeného na jednej alebo viacerých vnútroštátnych stratégiách a/alebo akčných plánoch a ktorý využíva koordináciu na európskej úrovni a v prípade nutnosti mechanizmy správy a riadenia.

BALÍKY POLITICKÝCH OPATRENÍ PRE SPRAVODLIVÚ ZELENÚ TRANSFORMÁCIU

4. V záujme poskytnutia aktívnej podpory kvalitného zamestnania pre spravodlivú transformáciu a v nadväznosti na odporúčaní EASE sa členské štáty vyzývajú, aby v úzkej spolupráci so sociálnymi partnermi zväžili tieto opatrenia na podporu osôb najviac zasiahnutých zelenou transformáciou, najmä osôb v zraniteľnom postavení a aby im v prípade potreby prostredníctvom zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti uľahčili prechod na hospodárske činnosti, ktoré prispievajú na klimatické a environmentálne ciele:
 - a) Účinne podporovať prístup ku kvalitnému zamestnaniu, najmä prostredníctvom prispôbenej pomoci pri hľadaní zamestnania a flexibilných a modulárnych vzdelávacích kurzov, ktoré sa v prípade potreby zameriavajú na zelené a digitálne zručnosti. Mali by takisto zväžiť dobre navrhnuté, cielené a časovo

¹⁰¹ Nariadenie Komisie (EÚ) č. 651/2014 zo 17. júna 2014 o vyhlásení určitých kategórií pomoci za zlučiteľné s vnútorným trhom podľa článkov 107 a 108 zmluvy (Ú. v. EÚ L 187, 26.6.2014, s. 1).

¹⁰² Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o energetickej efektívnosti (prepracované znenie) [COM(2021) 558 final].

¹⁰³ Aj keď je na členských štátoch, aby vymedzili pojem „zraniteľní odberatelia“, tento pojem zahŕňa domácnosti, ktoré nie sú schopné vykúriť alebo chladiť svoje domovy podľa potreby a/alebo majú nedoplatky za služby spojené s bývaním v súlade s odporúčaním Komisie týkajúcim sa energetickej chudoby, C/2020/9600 final (Ú. v. EÚ L 357, 27.10.2020, s. 35).

obmedzené programy v oblasti zamestnanosti, ktoré prostredníctvom odbornej prípravy pripravujú príjemcov, najmä osoby v zraniteľnom postavení, na trvalú účasť na pracovnom trhu.

- b) Účinne využívať ciele a dobre navrhnuté stimuly na prijímanie do zamestnania a na zmenu pracovného miesta, okrem iného aj zohľadnením možnosti vhodného využitia mzdových a náborových dotácií a stimulov spojených s príspevkami na sociálne zabezpečenie, aby v rámci regiónov a krajín sprevádzali transformácie pracovného trhu a mobilitu pracovnej sily s ohľadom na príležitosti a výzvy v súvislosti so zelenou transformáciou.
- c) Presadzovať podnikavosť a aj sociálne podniky¹⁰⁴, najmä v regiónoch, ktoré čelia transformačným výzvam, a v prípade potreby v odvetviach, ktoré presadzujú klimatické a environmentálne ciele, ako je obehové hospodárstvo. V podpore by sa mali kombinovať finančné opatrenia vrátane grantov, pôžičiek alebo vlastného kapitálu a nefinančné opatrenia vrátane odbornej prípravy a poradenských služieb, pričom tieto opatrenia by mali byť prispôbené jednotlivým fázam životného cyklu podniku. Mala by byť inkluzívna a prístupná pre skupiny, ktoré sú nedostatočne zastúpené a znevýhodnené.
- d) Stimulovať tvorbu pracovných miest, najmä na územiach, ktoré sú najviac zasiahnuté zelenou transformáciou, a v prípade potreby aj odvetvia, ktoré presadzujú klimatické a environmentálne ciele, ako je napríklad obehové hospodárstvo, zjednodušením prístupu k financovaniu a trhom pre mikropodniky a malé a stredné podniky, najmä tie, ktoré prispievajú ku klimatickým a environmentálnym cieľom, aby sa podporila konkurencieschopnosť, inovácie a zamestnanosť na celom jednotnom trhu, a to aj v odvetviach a ekosystémoch strategického významu vo vnútroštátnom a miestnom kontexte.
- e) Zabezpečiť účinné vykonávanie a presadzovanie existujúcich pravidiel týkajúcich sa pracovných podmienok, najmä pokiaľ ide o bezpečnosť ochrany a zdravia pri práci, spôsoby práce a účasť pracovníkov, aby sa zabezpečila kvalita práce pri transformácii, a to aj v prípade hospodárskych činností, ktoré prispievajú ku klimatickým a environmentálnym cieľom.
- f) Podporovať využívanie noriem pre spoločensky zodpovedné verejného obstarávania¹⁰⁵, okrem iného prostredníctvom sociálnych kritérií, ktoré otvárajú príležitosti pre ľudí, ktorých sa zelená transformácia najviac dotkla, a zároveň podporujú zelené kritériá udeľovania.
- g) Zabezpečiť plné a zmysluplné zapojenie pracovníkov a ich zástupcov, pokiaľ ide o predvídanie zmien a riadenie procesov reštrukturalizácie, vrátane procesov súvisiacich so zelenou transformáciou, v súlade s Rámcom kvality EÚ na predvídanie zmien a reštrukturalizácie¹⁰⁶.

¹⁰⁴ Oznámenie Komisie – Budovanie hospodárstva, ktoré pracuje v prospech ľudí: akčný plán pre sociálne hospodárstvo [COM(2021) 778 final].

¹⁰⁵ V súlade so smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/882 zo 17. apríla 2019 o požiadavkách na prístupnosť výrobkov a služieb (text s významom pre EHP) (Ú. v. L 151, 7.6.2019, s. 70) a oznámenie Komisie: Sociálne nakupovanie – Príručka o zohľadňovaní sociálneho hľadiska pri verejnom obstarávaní – 2. Vydanie (Ú. v. EÚ C 237, 18.6.2021, s. 1).

¹⁰⁶ Oznámenie Komisie – Rámec kvality EÚ pre predvídanie zmien a reštrukturalizácie [COM(2013) 882 final].

5. Zabezpečiť rovnaký prístup ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu, odbornej príprave a celoživotnému vzdelávaniu, ako aj rovnaké príležitosti. Členské štáty sú podporované v tom, aby zvažili vykonávanie týchto opatrení v úzkej spolupráci so sociálnymi partnermi, najmä na podporu osôb a domácností, hlavne tých v zraniteľnom postavení, ktoré boli zelenou transformáciou najviac zasiahnuté.
- a) Integrovať otázky zamestnanosti a sociálne aspekty zelenej transformácie do vývoja a vykonávania národných stratégií v oblasti zručností v rámci Európskeho programu v oblasti zručností a zriadiť a proaktívne riadiť partnerstvá so zainteresovanými stranami v rámci Paktu o zručnostiach, pričom treba zabezpečiť, aby zručnosti boli v ústredným prvkom spoločne vytvorených spôsobov transformácie pre súvisiace priemyselné ekosystémy, ktoré prispievajú ku klimatickým a environmentálnym cieľom.
 - b) Vypracovať aktuálne informácie a prognózy pre oblasť zručností týkajúce sa trhu práce, identifikovať a predpovedať potreby v oblasti zručností špecifických pre určité zamestnanie a prierezových zručností. Stavť na už existujúcich nástrojoch a iniciatívach vrátane odbornosti a spolupráce so sociálnymi partnermi a súvisiacimi zainteresovanými stranami. Vhodne prispôbiť učebné osnovy v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy.
 - c) poskytovať kvalitné a inkluzívne počítačové vzdelávanie a odbornú prípravu vrátane odborného vzdelávania a odbornej prípravy, ktoré študentov vybavujú zručnosťami a kompetenciami súvisiacimi so zelenou transformáciou. Vzdelávanie o udržateľnosti vrátane vedy, technológií, inžinierstva a matematiky (STEM), interdisciplinárnych prístupov a digitálnych zručností by malo byť neoddeliteľnou súčasťou týchto programov. Prijat' konkrétne opatrenia, aby prilákali ženy a skupiny, ktoré sú v dotknutých pracovných oblastiach momentálne nedostatočne zastúpené.
 - d) Zaviesť alebo posilniť schémy podpory pre učňovskú prípravu a platené stáže so silným prvkom odbornej prípravy, najmä v prípade mikropodnikov a malých a stredných podnikov vrátane tých, ktoré prispievajú ku klimatickým a environmentálnym cieľom, a v prípade odvetví, ktoré čelia konkrétnemu nedostatku zručností, ako je stavebníctvo a IKT. Takéto schémy by mali byť predmetom monitorovania a hodnotenia a mali by zabezpečiť kvalitu pracovných miest v súlade s európskym rámcom pre kvalitnú a účinnú učňovskú prípravu¹⁰⁷ a rámcom kvality pre stáže¹⁰⁸.
 - e) Zvýšiť účasť dospelých na odbornej príprave počas ich pracovného života v súlade s potrebami zelenej transformácie na zvyšovanie úrovne zručností a rekvalifikáciu zabezpečením podpory, ktorá je dostupná pre odbornú prípravu, profesijnú zmenu a prierezové zručnosti, najmä aby sa zjednodušila rekonverzia smerom k odvetviam a hospodárskym opatreniam, ktoré sa majú rozširovať. Poskytovať na tento účel odbornú prípravu v súlade s navrhovaným odporúčaním Rady, ktorá sa týka individuálnych vzdelávacích účtov¹⁰⁹, a vo forme plateného voľna na odbornú prípravu a poradenstva pre voľbu

¹⁰⁷ Odporúčanie Rady z 15. marca 2018 týkajúce sa európskeho rámca pre kvalitnú a účinnú učňovskú prípravu (Ú. v. EÚ C 153, 2.5.2018, s. 1).

¹⁰⁸ Odporúčanie Rady z 10. marca 2014 o rámci kvality pre stáže (Ú. v. EÚ C 88, 27.3.2014, s. 1).

¹⁰⁹ Návrh odporúčania Rady týkajúceho sa individuálnych vzdelávacích účtov [COM(2021) 773 final].

povolania. Podporovať vývoj krátkych, kvalitných a široko uznávaných kurzov, ktoré stavajú na európskom prístupe ku mikrocertifikátom¹¹⁰.

6. v záujme zabezpečenia trvalej spravodlivosti daňovo-dávkových systémov a systémov sociálnej ochrany v kontexte zelenej transformácie a v nadväznosti na odporúčania o prístupe k sociálnej ochrane pre pracovníkov a samostatne zárobkovo činné osoby¹¹¹ sa členské štáty vyzývajú, aby zvažili nasledujúce opatrenia na podporu osôb a domácností, ktorých zelená transformácia najviac zasiahla, najmä tých v najzraniteľnejšom postavení, s cieľom podporiť zmeny postavenia na trhu práce vrátane transformácie smerom ku hospodárskym aktivitám, ktoré prispievajú ku klimatickým a environmentálnym cieľom, predchádzať energetickej chudobe a dopravnej chudobe a znižovať ich vplyv, ako aj a zmierniť regresívne účinky politických opatrení:

- a) Posúdiť a v prípade potreby prispôbiť systémy zdaňovania s ohľadom na výzvy, ktoré vyplývajú z transformácie klimaticky neutrálne hospodárstvo, najmä presunom daňového zaťaženia z práce a znížením daňovo-odvodového zaťaženia skupín s nízkym a stredným príjmom smerom na iné zdroje, ktoré prispievajú ku klimatickým a environmentálnym cieľom, zabránením regresívnym účinkom a ich zmiernením, zachovaním progresívneho charakteru priameho zdaňovania a zabezpečením financovania vhodných opatrení sociálnej ochrany a investičných opatrení, najmä tých, ktoré sa zameriavajú na zelenú transformáciu.
- b) Posúdiť a v prípade potreby prispôbiť systémy sociálnej ochrany a politiky sociálneho začlenenia s ohľadom na zamestnanie, sociálne a zdravotné výzvy, ktoré predstavuje zelená transformácia, s cieľom zabezpečiť, aby boli naďalej primerané a udržateľné. Na tieto účely zvažiť, akým spôsobom možno čo najlepšie zabezpečiť primeranú príjmovú istotu, okrem iného prostredníctvom inovatívnych schém pre prechod zo zamestnania do zamestnania, dávok v nezamestnanosti a systémov minimálneho príjmu a prispôbiť ju potrebám vyplývajúcim zo zelenej transformácie. Zaručiť poskytovanie a udržateľné financovanie kvalitných, cenovo dostupných a prístupných sociálnych a zdravotných služieb, ako aj služieb dlhodobej starostlivosti, a to najmä pre osoby a domácnosti, ktoré boli zelenou transformáciou najviac zasiahnuté, a to najmä investovaním do sociálnej infraštruktúry pre starostlivosť o deti, dlhodobú starostlivosť a zdravotnú starostlivosť.
- c) Počas zavádzania opatrení uvedených v odseku 7 písm. a) poskytnúť ako doplnok prípade potreby cieleňú a dočasnú priamu podporu príjmu, najmä pre osoby a domácnosti v zraniteľnom postavení, s cieľom zmierniť negatívny vývoj príjmov a cien, a to aj v spojení so zlepšenými stimulmi na urýchlené dosiahnutie potrebných klimatických a environmentálnych cieľov pri zachovaní cenových signálov, ktoré podporujú zelenú transformáciu. Na tieto účely zabezpečiť dostupnosť vhodného financovania týchto opatrení, okrem iného zlepšením kvality verejných výdavkov, optimálnym využívaním Sociálno-klimatického fondu a využívaním rozpočtových zdrojov vytvorených

¹¹⁰ Návrh odporúčania Rady týkajúceho sa európskeho prístupu k mikrocertifikátom na celoživotné vzdelávanie a zamestnateľnosť [COM(2021) 770 final].

¹¹¹ Odporúčanie Rady z 8. novembra 2019 o prístupe k sociálnej ochrane pre pracovníkov a samostatne zárobkovo činné osoby (Ú. v. EÚ C 387, 15.11.2019, s. 1).

z daní z energie a z environmentálnych daní a zo schémy obchodovania EÚ s emisiami.

- d) Zlepšiť informovanosť o rizikách, znižovanie rizík a riešenia na ich presun, pokiaľ ide o domácnosti a podniky, najmä mikropodniky a malé a stredné podniky, a to najmä zabezpečením dostupnosti a cenovej dostupnosti poisťných riešení, najmä pre osoby a domácnosti v zraniteľnom postavení.

7. V záujme zabezpečenia prístupu k cenovo dostupným základným službám a bývaniu pre osoby a domácnosti, ktoré sú najviac zasiahnuté zelenou transformáciou, najmä tých v zraniteľnom postavení, sa členské štáty vyzývajú, aby zvážili tieto opatrenia:

- a) Mobilizovať verejnej a súkromnej finančnej podpory a poskytovať stimuly na súkromné investovanie do obnoviteľných zdrojov energie a energetickej efektívnosti doplnené o poradenstvo spotrebiteľom, aby lepšie riadili svoju spotrebu energie a prijímali informované rozhodnutia týkajúce sa úspor energie s cieľom znížiť svoje účty za energie, najmä so zameraním na zraniteľné domácnosti a komunity. Na tieto účely zabezpečiť dostupnosť vhodného financovania týchto opatrení, okrem iného zlepšením kvality verejných výdavkov, optimálnym využívaním Sociálno-klimatického fondu a využívaním rozpočtových zdrojov vytvorených z daní z energie a z environmentálnych daní a zo schémy obchodovania EÚ s emisiami.
- b) Predchádzať energetickej chudobe a zmierňovať ju podporou a vykonávaním opatrení na zlepšenie energetickej efektívnosti vrátane verejného a súkromného investovania do obytných jednotiek na stimuláciu renovácií, okrem iného aj v odvetví sociálneho bývania¹¹². Na tento účel poskytovať dobre navrhnuté daňové stimuly, granty a pôžičky spolu so zodpovedajúcim poradenstvom, a to aj pre mikropodniky a malé a stredné podniky, a venovať náležitú pozornosť stimulom, hlavne medzi majiteľmi a nájomníkmi, a vývoju nákladov na bývanie, najmä v prípade domácností v zraniteľnom postavení.
- c) Posilniť postavenie spotrebiteľov energie vrátane domácností v zraniteľnom postavení ďalším rozvojom samozásobovania prostredníctvom individuálnych dojednaní v oblasti obnoviteľnej energie, ako aj iných služieb prostredníctvom občianskych energetických komunit¹¹³, spolu so vzdelávacími opatreniami a kampaňami, a to s osobitným zameraním na osoby v zraniteľnom postavení a spotrebiteľov, ktorí žijú vo vidieckych oblastiach.
- d) Predchádzať problémom a prekážkam v oblasti mobility a dopravy, ktorým čelia domácnosti v zraniteľnom postavení, najmä tie, ktoré sa nachádzajú vo vzdialených, vidieckych a nízkopríjmových regiónoch a mestách, prostredníctvom vhodných politických a podporných opatrení a rozvoja potrebnej infraštruktúry s cieľom zlepšiť potrebnú prepojenosť, čím sa umožní prístup k vzdelávaniu, zdravotnej starostlivosti, zamestnaniu a zapojeniu do spoločnosti. Zabezpečiť najmä dostupnosť, vrátane frekvencie, nízkoemisnej verejnej dopravy a v prípade potreby podporovať využívanie udržateľných

¹¹² V súlade s pripravovanými revidovanými usmerneniami týkajúcimi sa klímy, energie a pomoci na ochranu životného prostredia, ktoré sa majú uplatňovať od roku 2022.

¹¹³ Ako bolo definované v článku 2 ods. 11 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/944 z 5. júna 2019 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrinou a o zmene smernice 2012/27/EÚ (Ú. v. EÚ L 158, 14.6.2019, s. 125).

spôsobov súkromnej mobility¹¹⁴ so zameraním sa na zabezpečenie cenovej dostupnosti, prístupnosti a bezpečnosti.

- e) Uľahčiť prístup k udržateľnej spotrebe vrátane výživy, najmä v prípade osôb a domácností v zraniteľnom postavení, predovšetkým v prípade detí, a podporovať možnosti na úsporu nákladov spojené s obehovým hospodárstvom. Na tieto účely poskytovať účinné stimuly a nástroje, ako sú opatrenia sociálnej inovácie a miestne iniciatívy, podporovať schémy opätovného používania, opravy, darovania a spoločného využívania, a to aj prostredníctvom podnikov sociálneho hospodárstva, a presadzovať vzdelávanie a zvyšovanie informovanosti o environmentálnej udržateľnosti pre študentov každého veku na všetkých stupňoch vzdelávania¹¹⁵.

PRIEREZOVÉ PRVKY PRE POLITICKÉ OPATRENIA, KTORÉ PODPORUJÚ SPRAVODLIVÚ ZELENÚ TRANSFORMÁCIU

- 8. V záujme inkluzívneho a demokratického pokroku v zelenej transformácii, začlenenia cieľov spravodlivej transformácie do tvorby politík na všetkých úrovniach od samého počiatku a zabezpečenia účinného prístupu k politikám spravodlivej transformácie v celom hospodárstve sa členské štáty vyzývajú, aby
 - a) koordinovali tvorbu politík na všetkých úrovniach a vo všetkých príslušných oblastiach politiky, najmä v kontexte európskeho semestra vrátane výskumu a inovácií s cieľom vytvoriť integrovaný a podporný politický rámec, v ktorom sa venuje náležitá pozornosť distribučným vplyvom, ako aj pozitívnym a negatívnym externalitám, a to aj v cezhraničných regiónoch, a ktorý bude zahŕňať vhodné a systematické stratégie hodnotenia vrátane posúdení *ex ante* a *ex post*;
 - b) zveriť regionálnym a miestnym orgánom udeliť aktívnu úlohu pri vykonávaní a monitorovaní politík spravodlivej transformácie vzhľadom na ich blízkosť k občanom a miestnym podnikom;
 - c) zapojili na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni sociálnych partnerov do všetkých fáz tvorby politík uvedených v tomto odporúčaní, a to aj prostredníctvom sociálneho dialógu a kolektívneho vyjednávania v prípade potreby.; okrem toho ďalej podporovali plné zapojenie sociálnych partnerov do navrhovania a vykonávania spôsobov transformácie pre priemyselné ekosystémy v rámci aktualizovanej novej priemyselnej stratégie pre EÚ;
 - d) podporili ľudí, občianske spoločnosti a zainteresované strany vrátane organizácií, ktoré zastupujú osoby v zraniteľnom postavení vrátane žien, osôb so zdravotným postihnutím, mladých a detí, ktoré požadujú naliehavé opatrenia v oblasti klímy, a subjekty sociálneho hospodárstva, a to aj prostredníctvom Európskeho klimatického paktu¹¹⁶, a umožnili im, aby sa zapojili do tvorby a realizácie politík, okrem iného aj využitím nových modelov participácie, ktoré zahŕňajú osoby v zraniteľnom postavení;

¹¹⁴ V súlade s oznámením Komisie – Stratégia pre udržateľnú a inteligentnú mobilitu – nasmerovanie európskej dopravy do budúcnosti [COM(2020) 789 final].

¹¹⁵ Návrh odporúčania Rady týkajúceho sa učenia zameraného na environmentálnu udržateľnosť [COM(2021) 557 final].

¹¹⁶ Oznámenie Komisie – Európsky klimatický pakt [COM(2020) 788 final].

- e) posilnili operačné kapacity príslušných verejných orgánov na poskytovanie účinného usmernenia a podpory pri vykonávaní spravodlivých transformačných politík; posilnili najmä verejné služby zamestnanosti s cieľom podporiť transformácie pracovného trhu a informovanosť pre oblasť zručností, ako aj inšpektoráty práce s cieľom chrániť pracovné podmienky; aby okrem toho v prípade potreby mobilizovali sociálne a zdravotné služby, najmä s cieľom podporiť transformáciu pracovného trhu a riešiť energetickú chudobu.
9. Aby sa zaručila dostupnosť a kvalita údajov a faktov, ktoré sú potrebné na zavedenie zdravej sociálnej politiky a politiky trhu práce pre spravodlivú transformáciu na klimatickú neutralitu, členské štáty sa vyzývajú, aby:
- a) posilnili faktickú základňu pre spravodlivé politiky transformácie, okrem iného prostredníctvom presadzovania postupnej harmonizácie a konzistentnosti definícií, pojmov a metódik, a to aj na základe odporúčania Komisie (EÚ) 2020/1563 týkajúceho sa energetickej chudoby a následných opatrení v rámci koordinačnej skupiny pre energetickú chudobu a zraniteľných spotrebiteľov, ako aj využívaním metód hodnotenia politického vplyvu; zahrnuli do prípravy a navrhovania príslušných politických opatrení a legislatívnych iniciatív aj stratégiu hodnotenia a stratégiu zberu údajov;
- b) v rámci vnútroštátnych reforiem a opatrení v oblasti klímy, energie a životného prostredia vyvinuli a využívali robustné a transparentné *ex-ante* hodnotenia vplyvu na zamestnanosť, sociálnu oblasť a distribúciu;
- c) zabezpečili účinné a transparentné monitorovanie a nezávislé *ex-post* hodnotenie vplyvu vnútroštátnych reforiem a opatrení, ktoré prispievajú ku klimatickým a environmentálnym cieľom, na zamestnanosť, sociálnu oblasť a distribúciu, so zapojením sociálnych partnerov a iných zainteresovaných strán pri stanovovaní otázok na hodnotenie a prípadne do navrhovania a vykonávania stratégií týkajúcich sa hodnotenia a konzultácií;
- d) posilnili opatrenia výskumu a inovácie na vnútroštátnej a celoúniijnej úrovni, a to aj prostredníctvom financovania z programu Horizont Európa, aby sa zlepšilo modelovanie a posúdenie makroekonomických, zamestnaneckých a sociálnych rozmerov politík v oblasti zmeny klímy; podporovali účasť sociálnych partnerov pri vykonávaní súvisiacich opatrení výskumu a inovácie, najmä pri misiách Horizontu Európa týkajúcich sa „Prispôsobenia sa zmene klímy vrátane spoločenskej transformácie“ a „Inteligentných a klimaticky neutrálnych miest“, ktoré môžu pomôcť pri vývoji praktických riešení na podporu zelenej transformácie na regionálnej a miestnej úrovni;
- e) v pravidelných intervaloch predstavovali verejnosti výsledky hodnotení, prognóz a monitorovania a organizovali výmeny so sociálnymi partnermi, občianskymi spoločnosťami a s inými zainteresovanými stranami na tému hlavných výsledkov a možných úprav.

OPTIMÁLNE VYUŽÍVANIE VEREJNÝCH A SÚKROMNÝCH FINANČNÝCH PROSTRIEDKOV

10. V záujme poskytovania nákladovo efektívnych investícií a finančnej podpory v súlade s rámcom štátnej pomoci s cieľom riešiť sociálne aspekty a aspekty týkajúce sa pracovných trhov v súvislosti so spravodlivou zelenou transformáciou, a súčasného využívania synergii medzi dostupnými programami a nástrojmi

a zamerania na regióny a priemyselné ekosystémy, ktoré boli najviac dotknuté, sa členské štáty vyzývajú, aby:

- a) plne vykonávali súvisiace reformy a investície v rámci plánov obnovy a odolnosti a aby zaručovali komplementárnosť s inými fondmi;
- b) mobilizovali a zaručili koherentné a optimálne využívanie existujúcich nástrojov a možností financovania vrátane technickej pomoci na úrovni členských štátov a na úrovni EÚ na účely podpory súvisiacich opatrení a investícií; medzi nástroje financovania EÚ patria najmä fondy politiky súdržnosti, Mechanizmus spravodlivej transformácie, Fond InvestEU, Nástroja technickej podpory, ERASMUS+, Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii na pomoc pracovníkom, ktorí prišli o zamestnanie (EGF), program LIFE a modernizačný fond;
- c) zaviazali sa prispieť k vykonávaniu komplexného balíka opatrení, ktoré prinášajú spravodlivú zelenú transformáciu, a vyčlenili na to zodpovedajúce vnútroštátne zdroje; tieto opatrenia by mali byť zodpovedajúcim spôsobom financované, okrem iného aj zlepšením kvality verejných výdavkov, mobilizáciou ďalšieho súkromného financovania a/alebo využívaním dodatočných verejných príjmov, a to aj s využitím zvyšujúcich sa príjmov z obchodovania s emisiami; zohľadnili pri vývoji postupov zeleného rozpočtovania aspekty zamestnanosti a sociálne a distribučné aspekty;
- d) skoncipovali v rámci navrhovaného Sociálno-klimatického fondu vyrovnanú kombináciu opatrení v sociálno-klimatickom pláne, a to aj doplnením zelených investícií, ak je to potrebné dovtedy, kým sa prejaví vplyv investícií na zníženie emisií a účtov za energiu, o dočasné a ciele opatrenia na podporu príjmu, aby sa kompenzovali zraniteľné domácnosti a domácnosti, ktoré sú používateľmi dopravy, pričom by sa mali prípadne zohľadniť aj výzvy špecifické pre jednotlivé krajiny, ktoré sa identifikovali, a odporúčaniami, ktoré sa vydali v kontexte európskeho semestra.

BUDÚCE OPATRENIA PRE SPRAVODLIVÚ ZELENÚ TRANSFORMÁCIU

11. S ohľadom na užitočné opatrenia nadväzujúce na toto odporúčanie Komisie, Rada a Európska únia vítajú zámer Komisie:
 - a) ďalej zintenzívňovať výmeny s kľúčovými zainteresovanými stranami, dotknutými osobami a spoločnosťami, ako aj výmeny o najlepších postupoch, a to aj v kontexte rôznych spôsobov transformácie priemyselných ekosystémov¹¹⁷, najmä v cezhraničnom kontexte a so zameraním sa na najviac dotknuté regióny a odvetvia;
 - b) podporovať zvyšovanie primeranosti, konzistentnosti a účinnosti spravodlivých transformačných politík členských štátov, a to aj pre aspekty zamestnania, spoločnosti a distribúcie, ktoré by mali byť zvážené pri navrhovaní, vykonávaní, monitorovaní a posudzovaní vnútroštátnych plánov a dlhodobých stratégiách, možno aj v kontexte budúcej revízie nariadenia o riadení;
 - c) posilniť databázu, najmä prístupom k administratívnym zdrojom údajov a v prípade potreby k údajom sociálnych partnerov, priemyselných odvetví,

¹¹⁷ Ako bolo oznámené v aktualizovanej priemyselnej stratégii, ako je stavebníctvo, energeticky náročné priemyselné odvetvia alebo mobilita.

občianskej spoločnosti a z prieskumov verejnej mienky, ako aj aktualizovať metodické usmernenie pre posudzovanie zamestnaneckých, sociálnych a distribučných vplyvov spravodlivej transformácie a klimatických a energetických politík, a to prípadne aj v kontexte európskeho semestra;

- d) posilniť svoje pravidelné monitorovanie a prognostickú analýzu o vývoji chudoby a rizikách v EÚ vrátane sociálnych a distribučných aspektov s cieľom poskytnúť základ pre prácu koordinačnej skupiny pre energetickú chudobu a zraniteľných spotrebiteľov a iných súvisiacich odborných skupín;
- e) ďalej rozvíjať výskum a posilniť faktickú základňu v súvislosti s definíciou, monitorovaním a hodnotením pokroku smerom k poskytnutiu primeraného prístupu k základným službám, prípadne aj vyvinutím konceptu „dopravná chudoba“, najmä v rámci kontextu zelenej transformácie smerom k udržateľnému hospodárstvu zameranému na dobré životné podmienky;
- f) preskúmať pokrok, ktorý sa pri vykonávaní tohto odporúčania dosiahol v kontexte viacstranného dohľadu v európskom semestri, na základe existujúcich hodnotiacich tabuliek a monitorovacích rámcov, ktoré môžu byť v prípade potreby doplnené o ďalšie ukazovatele; zvážiť usmernenia uvedené v tomto odporúčaní podľa nariadenia o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy, najmä v rámci svojich posúdení počas nadchádzajúcej aktualizácie integrovaných národných energetických a klimatických plánov na roky 2023 – 2024.

V Štrasburgu

*Za Radu
predseda*